

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YEREL YÖNETİMLERDE HALKIN YÖNETİME KATILIMI
KENT KONSEYİ KURUL VE ORGANLARININ
SEÇİMİLE BELİRLENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Serkan BEKTAŞ

Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Ana Bilim Dalı
Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Uğur TEKİN

Ocak 2018

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**YEREL YÖNETİMLERDE HALKIN YÖNETİME
KATILIMI VE KENT KONSEYİ KURUL VE
ORGANLARININ SEÇİMLE BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serkan BEKTAŞ
(Y1512.180009)

Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Anabilim Dalı
Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ercan EYÜBOĞLU

Ocak, 2018

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Anabilim Dalı Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Tezli Yüksek Lisans Programı **Y1512.180009** numaralı öğrencisi **Serkan BEKTAŞ**'ın “**YEREL YÖNETİMLERDE HALKIN YÖNETİME KATILIMI VE KENT KONSEYİ KURUL VE ORGANLARININ SEÇİMİLE BELİRLENMESİ**” adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 08.01.2018 tarih ve 2018/01 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından *[Signature]* Tezli Yüksek Lisans tezi olarak *[Signature]* kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi :24/01/2018

1)Tez Danışmanı: Prof. Dr. Uğur TEKİN

2) Jüri Üyesi : Prof. Dr. Ercan EYUBOĞLU

3) Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ateş USLU

[Signature]
.....
[Signature]
.....
[Signature]
.....

Not: Öğrencinin Tez savunmasında **Başarılı** olması halinde bu form **imzalanacaktır**. Aksi halde geçersizdir.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Yerel Yönetimlerde Halkın Yönetime Katılımı ve Kent Konseyi Kurul ve Organlarının Seçimle Belirlenmesi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya ’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (.../.../20..)

Serkan BEKTAŞ

ÖNSÖZ

Bu çalışmada yerel yönetimlere halkın yönetime katılımı ve bu katılımın önemli bir aracı olması beklenen kent konseylerinin ülkemiz yerel yönetimlerindeki konumu açıklanmaya çalışılmıştır Aynı zamanda kent konseylerinin amacına uygun olarak faaliyet göstermesi öngörülen yeni bir kent konseyi modeli önerilmiştir. Kent konseylerinin kentteki kurum temsilcilerinden oluşan ve belediye yönetimine bağlı bir çalışma organı olduğu bilinen genel görüşün aksine, kentli bireylerden oluşan ve kent yönetimiyle ilgili görüşlerin bir arada toplandığı yerel meclisler olduğu savunulmuştur. Bu bağlamda, kent konseylerindeki uygulama farklılıklarının giderilerek, tüm yerel yönetim birimlerine aynı model uygulanması ve kent konseylerinde eylem birlikteliği oluşturulmalıdır. 12 Eylül darbesiyle varlığı sona eren ve meclisin daha etkin ve verimli bir şekilde çalışmasına öncülük eden Cumhuriyet Senatosu'nun ülke demokrasisine katkıları göz ardı edilmeyerek, yerel yönetimlere de iki meclisli bir yapının, belediyede kentteki tüm kesimlerim temsil edilmesi sağlanmalıdır. Siyasi aktörlerden oluşan belediye meclisleri ile halk meclisi olan kent konseylerinin birbirlerini denetleyen kontrol mekanizmaları olması ve belediye teşkilatlanmasında hiçbir rolü olmayan kent konseylerinin belediyenin organı olması amaçlanmaktadır.

2008 yılında tüzel kişiliği oluşan Ataşehir ilçesi ve 2009 Mart'ında gerçekleşen yerel seçimler ile belediye teşkilatı kurulan, Ataşehir Belediyesi Kent Konseyi Gençlik Meclisi kuruluş aşamasında taslak olarak meydana gelen ve dönemin şartları nedeniyle hayata geçemeyen, tez çalışmamın çıkış noktasını oluşturan projeyi birlikte oluşturduğum yol arkadaşım Erdal Eren BAYRAK'a, tezin oluşum aşamasında bilgi ve desteğini benden esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Uğur TEKİN'e, akademik kariyerimin ilk basamağı olacak olan yüksek lisans öğrenimim boyunca bilgi ve tecrübesiyle yoluma ışık tutan değerli hocam Prof. Dr. Ercan EYÜBOĞLU'na teşekkürü borç bilirim.

Ocak, 2018

Serkan BEKTAŞ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
ŞEKİL LİSTESİ	viii
ÇİZELGE LİSTESİ	ix
ÖZET	x
ABSTRACT	xi
1 GİRİŞ	1
2 DEMOKRASİ KAVRAMI.....	2
2.1.1 İlk Demokrasi Deneyimleri	3
2.1.2 Magna Carta Libertatum.....	3
2.1.3 Jean- Jacques Rousseau Ve Toplum Sözleşmesi.....	4
2.1.4.Montesque Ve Kuvvetler Ayrılığı	5
2.1.5.Fransa İhtilali Ve Demokrasiye Katkıları.....	5
3.TÜRKİYE’DE BELEDİYE İDARESİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	5
3.1.Tanzimat Dönemi Yerel Yönetimler	5
3.2.Cumhuriyet Dönemi Yerel Yönetimler	6
3.2.1.1930 Belediye Kanunu.....	6
3.2.2.1984 Büyükşehir Belediyelerinin Kuruluşu	7
3.2.3.2005 Belediye Kanunu.....	12
3.2.4.Belde Belediyelerinin Kapatılması	13
4.YEREL YÖNETİMLERDE DEMOKRASİNİN GELİŞMESİNE KATKI SAĞLAYAN SİYASETÇİLER	15
4.1.Prens Sabahattin	15
4.2.Terzi Fikri.....	16
4.2.1.Hayatı.....	16
4.2.2.Siyasi Yaşamı	17
4.2.3. Belediye Başkanlığı Dönemi	20
4.2.4.Askerî Müdahale – Nokta Operasyonu.....	24
4.2.5.Fatsa Deneyiminin Toplumsal Yansımaları	25
4.2.5.1.Dönem Tanığı ile Yapılan Görüşme	25

4.2.5.2.Genel Değerlendirme.....	30
5.KENT KONSEYLERİ.....	31
5.1.AB Yerel Özerklik Şartı Ve Kent Konseylerinin Kuruluşu	31
5.2.Kent Konseyinin Yapısal Sorunları.....	33
5.3.Önerilen Kent Konseyi Modeli	34
5.3.1.Önerilen Modelin Amacı	34
5.3.2.Kent Konseyi Ve Organları	35
5.3.2.1.Kent Konseyi Yürütme Kurulu.....	35
5.3.2.2.Kent Konseyi Denetim Kurulu	38
5.3.2.3.Mahalle Komiteleri	39
5.4.Günümüz Kent Konseylerinin Kent Yönetimindeki Rolü.....	40
5.4.1.Kent Konseyi Başkanı İle Yapılan Görüşme.....	40
5.4.2.Kent Konseyi Sekreteri İle Yapılan Görüşme.....	43
5.4.3.Belediye Başkanı İle Yapılan Görüşme.....	45
5.4.4.Genel Değerlendirme.....	47
6.SONUÇ.....	48
KAYNAKLAR.....	51
EKLER.....	53
ÖZGEÇMİŞ.....	61

KISALTMALAR

AB:	Avrupa Birliği
ANAP:	Anavatan Partisi
AP:	Adalet Partisi
BBP:	Büyük Birlik Partisi
BĞMSZ:	Bağımsız
BTP:	Bağımsız Türkiye Partisi
CHP:	Cumhuriyet Halk Partisi
DEV-GENÇ:	Devrimci Gençlik
DEV-YOL:	Devrimci Yol
DİSK:	Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DP:	Demokrat Parti
DSP:	Demokratik Sol Parti
DTP:	Demokratik Toplum Partisi
HDP:	Halkların Demokratik Partisi
HP:	Halkçı Parti
KMD:	Komünizmle Mücadele Derneği
LDP:	Liberal Demokrat Parti
MC:	Milliyetçi Cephe
MDD:	Milli Demokratik Devrim
MD:	Milliyetçi Demokrasi Partisi
MSP:	Milli Selamet Partisi
ODTÜ:	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
ÖDP:	Özgürlük Ve Dayanışma Partisi
SAADET:	Saadet Partisi
SBF:	Siyasal Bilimler Fakültesi
SSCB:	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STK:	Sivil Toplum Kuruluşu
THKP-C:	Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi
TİP:	Türkiye İşçi Partisi
TKP:	Türkiye Komünist Partisi
TÖB-DER:	Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği
ÜGD:	Ülkücü Gençlik Derneği
ÜLKÜ-BİR:	Ülkücü Muallimler Birliği

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1: Büyükşehir Belediyelerinin Kuruluş Tarihleri.	10
Çizelge 3.2: 1994 Yerel Seçim Sonuçları-İl Genel Meclisi	11
Çizelge 3.3: Parlamentoda Yer Almayan Siyasi Partilerin İlçe ve Belde Belediyeleri.	14
Çizelge 5.1: Kent Konseyi Organizasyon Şeması	39

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1: 1983 Genel Seçim Sonuçları.....	8
Şekil 3.2: 1984 Yerel Seçim Sonuçları.....	9
Şekil 3.3: 1995 Genel Seçim Sonuçları.....	11
Şekil 4.1: Fatsa Yerel Seçim Sonuçları-1979.....	21
Şekil 4.2: Fatsa Yerel Seçimleri Belediye Meclis Üyeliği Partisel Dağılımı-1979....	21

YEREL YÖNETİMLERDE HALKIN YÖNETİME KATILIMI VE KENT KONSEYİ KURUL VE ORGANLARININ SEÇİMLE BELİRLENMESİ

ÖZET

Bu tezin amacı, cumhuriyet rejiminin en önemli araçlarından biri olan ve Antik Yunan'dan başlayarak, günümüze kadar birçok aşamadan geçen demokrasi kavramının en önemli uygulamalarından biri, halkın yönetime doğrudan katılımının yerel yönetimler ayağının ve sivil halk meclisleri olan kent konseyinin günümüz yerel yönetimlerindeki rolünün açıklanmasıdır. Öncelikle, demokrasi kavramının gelişmesinin tarihsel süreci anlatılmalı ve Türkiye'de ilk yerel yönetim uygulamalarının tahlili yapılmalıdır. İlk belediye teşkilatımız olan 6.Daire ve bu ilk yerel yönetim deneyimimizin oluşmasına neden olan Tanzimat Dönemi ve bu dönemin siyasi aktörlerinin demokratik ve katılımcı bir yerel yönetim oluşturma çabalarının incelenmesi gerekmektedir. Söz konusu çabalar cumhuriyet rejimiyle birlikte, yerel yönetimlerde gerçekleşecek olan reformların dayanak noktasını oluşturacaktır. Kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmesini sağlayan 1930 tarihli ilk belediye kanunumuz ve artan nüfus ve sanayinin gelişmesiyle meydana gelen özel yönetim birimi büyükşehir belediyeleriyle tanışmamız ve üyelik sürecindeki aday ülkelerle imzaladığı yerel özerklik şartının uygulanmasını kolaylaştıran 5393 sayılı Belediye Kanunu başta olmak üzere Türkiye yerel yönetimlerinin kırılma noktaları incelenmeden, günümüz yerel yönetimlerinin tahlili yapılamaz.

Türkiye'de belediyeçilikte devrim niteliğinde bir deneyim yaşatan, halkı yönetime katmanın ötesine halkı ve kentte yaşayan tüm kesimleri yönetimin başlıca unsuru haline getiren Fatsa bağımsız belediye başkanı Fikri SÖNMEZ, bilinen adıyla Terzi Fikri'nin, siyasi ve toplumsal mücadelesi ve bugünün demokrasi mücadelesine ışık tutan halk meclisleri demokratik yerel yönetimlere tartışılmaz katkılar sunmuştur. Bu uygulamaların temsilcilerinin devlet otoritelerince engellenmesi ve Terzi Fikri'nin askeri bir darbeyle cezaevine atılması ve yaşamının bir hücrede son bulması da tartışılması gereken başka bir konudur. Terzi Fikri'nin halk meclisleriyle kıyaslanamayacak ölçüde olan ve AB ile imzaladığımız yerel özerklik şartının doğurduğu kent konseyi idarecileri ve belediye yöneticileriyle yapılan görüşmeler ve farklı kent konseyi çalışmalarının incelenmesi sonucunda kent konseylerinin yasal düzenlemelerden yoksun ve uygulamalara farklılık gösteren bir yapıda olduğu gözlemlenmiştir. Kent konseylerini belediyenin resmi organı haline getirecek ve kentli bireyleri konseye katacak bir model öngörülmüş, önerilen kent konseyinin hangi usul ve esaslarla işleyeceği, en alt birimlerinin çalışma düzenine kadar açıklanmakla birlikte, sözü edilen model tezin ana konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Büyükşehir Belediyeleri, Katılımcı Demokrasi, Yerel Demokrasi, Kent Konseyleri*

PUBLIC ADMINISTRATION PARTICIPATION IN LOCAL GOVERNMENTS AND ELECTION OF THE CITY COUNCIL ASSEMBLY AND SUB-COMMİCİONS

ABSTRACT

This thesis aims to explain the role and importance of the city council as a civil assembly and the local government as an important tool in politics at direct participation of public in today's local government structure. While doing this explanation, city councils and local governments are seen as one of the substantial tools of republican regime and as an important application of democracy which is coming from Ancient Greece to today's world. Firstly, the historical period of the progress of democracy -as a concept- should be explained and Turkey's first local government experiences should be analysed. Our first local government experience Sixth Borough and the Tanzimat Reform Era as a reason of this first local government experience should be analysed. Furthermore, efforts of political actors in Tanzimat Era to create a democratic and participatory local government is supposed to be analyzed. These efforts constitutes mainstay of reforms in local governments with republican regime. It cannot be possible to analyze local governments without analyzing Turkey's first municipal law which is dated in 1930, this first municipal law gave women the right to vote and to stand for election, and the municipal law which is numbered 5393, in accordance with the law 5393 Turkey meet the concept of "metropolitan municipality", this metropolitan municipality term comes as natural result of increasing population and industrial development. In other words, these laws should be analyzed to understand and define the breaking points of local government in Turkey.

Fikri Sönmez, who served as the independent mayor of Fatsa district of Ordu, widely known as Terzi Fikri (Fikri the Tailor), make Turkey to face an revolutionary experience on local government. He does not only make citizens to participate in local government, he also make them the primary element of local government. His political and social struggle and civil assemblies which enlighten today's democracy make contribution to today's democratic local governments. People who follow Fikri Sönmez's local government practices were restrained by state authorities and Terzi Fikret was arrested and put into prison by military operation and died in prison, it is another subject to be discussed. It is observed that today's city councils are cannot be compared with Fikri Sönmez's public assemblies and today's city councils lack of legislative regulations and they differs in application one to another. This observation is made after Turkey's ratification of the European Charter of Local Self-Government is analyzed and the meetings with municipal officers and city council administrators are completed and different city council studies are examined. A model is projected which makes city councils as a formal organ of municipalities and make citizens to be involved in the decision-making processes of city councils. This city council model's rules and procedures is explained from the lowest unit to the top one, and this model constitutes the main subject of this thesis.

Keywords: *Metropolitan Municipality, Participatory Democracy, Local Democracy, City Council*

1.GİRİŞ

Demokrasi, halkın kendi kendini yönetmesi olarak tanımlanacak basit bir olgu değildir. Demokrasi, kişi hak ve hürriyetlerinin güvence altına alındığı, toplumun tüm kesimlerinin yönetimde söz sahibi olmasını sağlayan, meşru kamu idaresinin, yönettiği bireylere karşı sorumluluğu olan yönetim sistemlerinin çıkış noktasıdır. Bu bağlamda, demokrasi kavramının genel tanımlamasını yapmakla birlikte, bu kavramının kabul görmesini sağlayan kişi ve olayları açıklamak gerekmektedir.

Merkezi yönetimin, demokratik bir anayasayla yönetilmesi tek başına yeterli değildir. İdari teşkilatlanmasının ve buna bağlı olarak oluşturulan yönetim birimlerinin de aynı anlayışla yönetilmesi gerekmektedir. 20.yy'da batı demokrasilerinde önemi artan, ülkemizde ise yakın zamanda ulusal siyasete yüksek oranda etki eden yerel yönetimler, çağdaş, katılımcı ve demokratik bir yapıya sahip olmalıdır. Bunun için, AB Yerel Özerklik Şartı kapsamında oluşturulan kent konseylerinin mevcut yapısı, merkezi yönetim tarafından yasal tanımlaması yapılamamakta, yerel siyasi aktörler tarafında ise, siyasi güçlerini zayıflatacak ve bütçelerinden pay ayırmak zorunda oldukları, merkezi yönetimin dayatması olarak görülmektedir. Kent konseylerinin nasıl işlerlik kazanacağı ve idari yapılanmadaki yerlerinin ne olacağının hukuki tanımlaması yapılmalı ve kentin tüm unsurlarının dahil edildiği bir yerel yönetim organı olması gerekmektedir.

Demokratik ve katılımcı bir yerel yönetim tanımlanırken, bu konuda ilk adımları atan Tanzimat Dönemi aydınlarından Prens Sabahattin'in fikirlerini ve istibdat döneminin tüm baskılarına rağmen, idari âdem-i merkeziyeti savunmasına değinmek gerekmektedir. Aynı zamanda, katılımcı yerel yönetimleri pratiğe döken ve gerek ülkemiz gerekse batı demokrasilerindeki örneklerin çok daha ötesinde bir deneyim yaşatan Fatsa belediye başkanı Terzi Fikri'nin modelinden yola çıkarak, günümüz yerel yönetimlerinde ve kent konseylerinde, kapsamlı bir reform yapılması zorunluluğu baş göstermektedir.

Türkiye yerel yönetimlerinin, hangi evrelerden geçerek, bugünkü halini aldığını tahlil etmeden, demokratik bir yerel yönetim sistemi oluşturulamamaktadır. İlk belediye

kanunun olan 1930 Belediye Kanunu'nu, özel yönetim birimi olan büyükşehir belediyelerinin kurulmasına neden olan ekonomik, sosyal ve siyasal unsurların neler olduğunun analizi yapılmalıdır.

82 Anayasası'nın tüm engellemelerine rağmen, yerel özerklik şartını yerine getirmek amacıyla, belediye idarelerinin bu şart kapsamında teşkilatlanmasını sağlamak amacıyla yürürlüğe konan 5393 sayılı kanunda yer alan yerindenlik kavramı, demokratik yerel yönetimlere katkı sağlamakla birlikte, kent konseyleri için benzer hukuki düzenlemelerin yapılmamış olması da kent konseylerinde revizyon yapılmasını zorunlu kılan etkenlerden biridir.

2.DEMOKRASİ KAVRAMI

Demokrasi, *dimos* (halk) ve *kratos* (iktidar) sözcüklerinden türemiştir. (Turkdebiyati.com, 2017). Günümüzde diğer idare sistemlerinden daha çok kabul gören demokrasi, temel nitelikleri herkesçe benimsenmesine rağmen, uygulama biçimi yönünden devletlerin/ulusların öznel yapıları göz önünde bulundurularak, farklılıklar göstermektedir.

Birçok ideoloji ve devlet yönetim sisteminin temel dayanağını oluşturan ve yurttaşların yönetime katılımını esas alan demokrasi, İlk Çağ'dan bu yana önemli birçok değişime uğramıştır. Yeri geldiğinde özgürlük isteyen halkın ağır bedeller ödeyerek elde ettiği bir kazanım, yeri geldiğinde ise emperyalist bir devletin, işgal ve sömürsünün dayanağı olarak karşımıza çıkmıştır.

Toplumsal eşitsizliklerin ortadan kalkmasını sağlayan ve toplumdaki her kesimin din, dil, ırk, mezhep, cinsiyet vb. fark gözetmeksizin yönetimde söz sahibi olmasının önünü açan demokrasi, uygulama yöntemi bakımından, her ideoloji ve siyasal görüş tarafından farklı yorumlanmıştır. Bu durum, toplumdaki siyasi guruplar arasında fikir ayrılıklarından kaynaklı toplumsal kutuplaşmaya neden olabilmektedir. Hatta bu kutuplaşma siyasal gurupların fiilen çatıştığı şiddet olaylarını beraberinde getirebilmektedir. 12 Eylül öncesi ülkemizde yaşananlar bunun en somut örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Üniversite işgalleri, siyasi cinayetler, sokakların kurtarılmış bölgeler ilan edilerek devlet otoritesinin yok edilmesi, binlerce insanın ölümüne yol açan siyasi gurupların, amaçlarının ülkeye özgürlük ve demokrasi getirmek olduğunu beyan etmesi ve aynı süreci meclisi, anayasayı, siyasi partileri ortadan kaldırarak sonlandıran darbe yönetiminin de aynı amaca hizmet ettiğini savunması, demokrasi kavramının uygulama yönünden sorgulanmasını gerekli kılmaktadır.

Hukuk ve siyaset alanında yaşanan değişimler ve ülkelerin dünya düzenine ayak uydurmak amacıyla, söz konusu alanda gerçekleşen reformların ana ekseninde, demokrasiyi geliştirmek olması, bu kavramın sürekli olarak tartışılmasını beraberinde

getirmektedir. Üzerine sayısız bilimsel çalışmalar yapılan bu kavram gerek toplum bilimcilerin gerekse siyaset bilimcilerinin ana gündem maddelerinden biri olmaya devam etmektedir.

2.1. Demokrasinin Tarihsel Gelişimi

2.1.1. İlk demokrasi deneyimleri

Antik Yunan döneminde, öncelikle Atina şehir devletinde görülen, sonrasında diğer devletlerce benimsenen bu sistem, ilk demokrasi deneyimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumun tüm kesiminin söz sahibi olmadığı ve toplumun temsilcilerini doğrudan seçmediği bu sistemde vatandaşlar, yasalar ve vergi uygulamaları konusunda söz sahibiydiler. (Eroğlu, 2003; 14-19)

Toplumsal eşitsizliğin hükmünü devam ettirdiği, temsili demokrasiden söz edilemeyen, Klasik Yunan Demokrasisi, ilk uygulama olması ve demokrasinin çıkış noktası olarak, siyasi ideolojilerin temel unsuru oluşuyla oldukça önemli bir deneyimdir.

Erken dönem Mezopotamya'sında görülen, kabile demokrasileri de, demokrasinin tohumlarının atıldığı dönemde hayat bulmuştur. Ancak, Mezopotamya / kabile demokrasileri, gerek bir kurama bağlı olarak ortaya çıkmaması, gerekse ilerleyen dönemlerde kabul görmemesi dolayısıyla, Antik Yunan Dönemi demokrasi deneyiminin oldukça uzağında kalmıştır.

2.1.2. Magna Carta Libertatum

Avrupa'nın İlk Çağ sonrası, kilisenin egemenliği altına girmesi, demokrasi alanındaki gelişmelerin yavaşlamasına, hatta ilk demokrasi deneyimlerinin kazanımlarının ortadan kalkmasına yol açmıştır. Avrupa'nın Orta Çağ'ın karanlığına gömülmesi, doğu medeniyetlerinde de demokrasi alanında hiçbir gelişme yaşanmamasıyla din kuralları ve geleneklerin egemen olduğu yönetim sistemleri, demokrasi yönetimlerinin önüne geçmiştir.

13.yy'ın başlarında İngiltere'nin savaş yenilgileri, topraklarında yaşanan işgaller, derebeylerin halka uyguladığı baskı ve şiddet, Kral John'u baronlarla bir anlaşma yapmaya zorlamıştır. Bu anlaşma başlangıçta iktidarını koruma kaygısındaki mağlup bir kralın, bazı tavizler vererek imzaladığı bir anlaşma gibi görülse de demokrasinin en önemli dönüm noktalarından biri olarak tarih sahnesinde yerini almıştır.

Magna Carta ile adaletin satılamayacağı, suçsuzla ceza verilemeyeceği, ceza ile suçun orantılı olacağı gibi anayasal hakların elde edilmesi, kişilerin mal, araç ve gereçlerinin izinsiz kullanılamaması gibi kişisel haklar ilk kez elde ediliyordu. Magna Carta'nın sağladığı ticaret serbestliği ise ülkenin kalkınması ve refah düzeyinin artmasını da beraberinde getirmesi bekleniyordu. (Black, 2017; 15-27)

Kral John'un anlaşma hükümlerine sadık kalmaması karşısında, halk kralın imzaladığı berattan güç alarak yasal hakları için mücadele vermek zorunda kalacaktı.

Magna Carta Libertatum (Büyük Özgürlükler Sözleşmesi) ile ilk kez bir ulusun, mutlak otorite karşısında hak elde edinebiliyor ve bu hakkın, bizzat erk sahibi tarafından güvence altına alınıyordu. Bu sözleşme sadece İngiltere halkının hak ve özgürlük kazanımı olmasının ötesinde, tüm ulusların demokrasi mücadelesinin ilham kaynağı olacak bir sözleşmedir.

2.1.3. Jean- Jacques Rousseau ve Toplum Sözleşmesi

Rousseau, Toplum Sözleşmesi eseriyle, kişi hak ve hürriyetleri konusunda ve birey özgürlüğü konusunda oldukça önem arz eden çıkarımlarda bulunmuştur. Bireyin özgürlük hakkının, var olmasına dayandıran Rousseau, bu hakkın yasalarla korunması gerektiğini savunmuştur.

Özgürlüğü reddeden bireyin, kendi varlığını reddettiğini savunan Rousseau, insanlar arası eşitsizliğin kaynağını sorgulayarak, özgürlük ve eşitlik kavramlarının birbirini tamamlayan unsurlar olduğunu vurgulamıştır.

Rousseau, yasaların toplumdaki tüm fertler için bağlayıcı olduğunu, uygulamada ve yasal hükümlerden faydalanmada, toplumdaki tüm bireylerin aynı hak ve özgürlüklere sahip olduğu savıyla, adalet ve kanunun toplumdaki önemine değinmiştir. (Rousseau, 1991; 14)

Toplum Sözleşmesi, ana ekseninde özgürlük, adalet, eşitlik, kanun, mülkiyet, egemenlik konuları üzerine bir çalışma olsa da demokrasi kuramının geliştirilmesine sağladığı katkıları yadsınamaz bir eserdir.

2.1.4. Montesquie ve Kuvvetler Ayrılığı

Fransız düşünür Montesquieu, demokratik devlet yönetimlerinde kuvvetler ayrılığı modelinin uygulanmasını öngörmüştür. Söz konusu modelde devletin birbirinden

bağımsız birimlere ayrılması gerektiği ve bu birimlerin yetkilerini kullanmada birbirlerine sınırlandırmalar getirdiği görülmektedir.

Montesquieu, politik gücü yasama, yürütme ve yargı olarak üç ana unsura ayırmıştır. Kuvvetler ayrılığı olarak adlandırılan bu ayırım, modern devlet düzenlerinde, yargı erkinin bağımsız yargı otoritelerinde, yasama erkinin parlamentolarda, yürütme erkinin ise meşru ve demokratik seçimlerle iş başına gelen hükümetlerde olduğu yönetim sistemlerinde görülmektedir. (Tarih.gen.tr, 2017)

Montesquieu, yasama, yürütme ve yargı erkinin tek elde toplanmasının, demokratik yönetimlerde kabul edilemeyeceğini savunmuştur. Yasama erkinin halkın temsilcilerinden oluşan kurullarca kullanılmasının, yasama erkinin uygulayıcılarının da eylemlerinde anayasanın normlarına uymak zorunda olduğu yönetim sistemlerinin demokratik yönetim sistemlerine örnek olarak göstermektedir.

2.1.5. Fransa İhtilali ve Demokrasiye Katkıları

Fransa İhtilali, 1789'da Fransa'da monarşinin halk ayaklanması ile devrilerek, cumhuriyetin kurulduğu ayaklanmadır. Temelde Fransa halkının, yönetimin despotizmine karşı, Fransa yönetimini değiştirmesi olarak gözüke de siyasal ve sosyal sonuçları ile dünya tarihini değiştiren dönüm noktasıdır. Fransa İhtilali ile ön plana çıkan eşitlik, özgürlük ve adalet arayışı kısa sürede Avrupa'yı etkisi altına almış, monarşiler sırasıyla yıkılarak, demokrasi ilkesinin ön planda olduğu ulus devletler kurulmuştur. Fransa Devrimi ile egemenliğin millete dayandırılması ve halkın yönetimde söz sahibi olduğu yönetimler kabul görmeye başlamıştır. (Çıvgın ve Yardımcı, 2009; 171)

Fransız Devrimi ile insan hakları kavramı önem kazanmaya başlamış ve devletin yurttaşlarını eşit olarak gören ve yurttaşların haklarının anayasa ile güvence altına alındığı reformlar, bu devrimin en önemli kazanımlarından biri olmuştur.

3.TÜRKİYE'DE BELEDİYE İDARESİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

3.1. Tanzimat Dönemi Yerel Yönetimler

Tanzimat, 1839'da Gülhane Hatt-ı Şerif'inin okunmasıyla, Osmanlı'da başlayan modernleşme dönemidir. Özellikle Rusya ile yapılan savaşlardan mağlubiyetlerle ayrılan, ekonomisi oldukça zayıflayan Osmanlı, gerileme döneminde çıkış yolları aramaktaydı. Yeniçeri ocağının kaldırılmasıyla başlayan yenilenme sürecini ordu, devlet idaresi ve hukuk alanındaki reformlar takip etmiştir.

Batıdaki reformları örnek alan Mithat Paşa'nın başını çektiği Osmanlı aydınları, ilk anayasamız olan Kanun-i Esasi'yi (1876) hazırlamıştır. Osmanlı vatandaşlarının kamusal haklarının güvenceye alındığı bu anayasa ile din, ırk ve mezhep ayrımı gözetmeksizin tüm vatandaşlarına "Osmanlı" denileceği bu anayasanın 8.maddesinde yer almaktaydı. Ayrıca, meşrutiyet yanlılarınca hazırlanan bu anayasa ile Mebusan Meclisi ve Ayan Meclisi kurularak, Türk demokrasi tarihinin ilk parlamentoları oluşturulmuştur ve cumhuriyet dönemi demokrasisinin temelleri bu dönemde atılmıştır. (Ortaylı, 2000; 123)

Birçok alanda köklü reformların gerçekleştiği Tanzimat Dönemi'nde devlet idaresinde gerçekleşen yenilenmeyle yerel yönetimlerde de ciddi reformlar yaşanmıştır. Kırım Savaşı (1853–1856) sürecinde ilk belediye idaresi olan "Beyoğlu ve Galata Altıncı Daire-i Belediyesi" kurulmuştur. İstanbul'un ticaret merkezi olması, batı ülkelerinin temsilcilerinin burada bulunuyor olması ilk belediye teşkilatının Beyoğlu'nda kurulmasının en önemli nedenleri olarak gösterilebilir. Dönemin aydınlarının yerel yönetim alanında Fransa'yı örnek alması, uluslararası yazışmaların dönemin hariciye memurlarınca Fransızca yapılıyor oluşunu beraberinde getirmekteydi. Ayrıca, ilk belediyenin adını, Paris kent merkezindeki yerel yönetim birimi, "*Sixeme Arrondissement*"'den alarak 6.daire olarak anılmasına neden olmuştur.

Dönemim kadastro haritalarının çıkarılması, cadde ve sokakların temizlenmesi, İstiklal Caddesi (Cadde-i Kebir) başta olmak üzere büyük caddelerin aydınlatılması, Galata

Rıhtımının düzenlenmesi, mezarlıkların şehir dışına taşınması, 6.dairenin en önemli çalışmalarıdır. Bu çalışmalar takip eden yıllarda kurulacak olan diğer belediye teşkilatlarına emsal oluşturmuş ve çağdaş yerel yönetimlerin ve günümüz belediye idarelerinin teşkilatlanmasının ilk adımı olmuştur. (Akın, 2011; 97-122)

3.2. Cumhuriyet Dönemi Yerel Yönetimler

3.2.1. 1930 Belediye Kanunu

2005 yılına kadar yürürlükte kalan 1585 sayılı Belediye Kanunu, cumhuriyet döneminin idari teşkilatlanmasının, yerel yönetimlerdeki ilk atılımıdır. Bu kanunun yerel yönetimlerdeki rolünü ve demokratik yerel yönetimlere katkılarını irdelemeden önce dönemin siyasal ve sosyal durumunu tahlil etmek gerekmektedir.

Tarihin en büyük devletlerinden olan Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasından doğan, ardı ardına mağlup olduğu savaşlarla genç nüfusunu kaybeden, ekonomisi çöken bir imparatorluktan modern ve demokratik bir ulus devleti yaratma çabasındaki Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Mustafa Kemal'in önderliğinde 20.yy'a damga vurmaya hazırlanmaktaydı. İktisat kongreleri toplayan, kalkınma planları ile yeni bir sanayi oluşturan ve üreten bir ekonomiye geçen genç cumhuriyet, hem geçmiş dönemde emperyalist uluslarca tüm kaynaklarının sömürülmesinin yaralarını sarmış, hem de tüm dünyayı tesiri altına alan 1929 büyük ekonomik buhranından etkilenmeyerek uluslararası bir saygınlık kazanmıştır. İktisadi devrimlerin dışında din kurallarının egemen olduğu, gerici bir toplumdan kılık kıyafet, şapka devrimi, soyadı kanunu, öğretimin birleştirilmesi, dil devrimi, laikliğin anayasada yer alması, hilafetin kaldırılması vb. reformlarla modern bir toplum yaratılmıştır. (Baykara, 2006; 264-268)

Demokratik bir hukuk devletinin başlıca unsurlarından olan çoğulcu siyaset için de bu dönemde önemli adımlar atılmıştır. Ancak, kurulan muhalefet partilerinin rejimi tehdit eden kesimlerce hareket alanı olarak kullanılması ve söz konusu kesimlerin parti tabanlarına sızması, kurucu iradeye (Cumhuriyet Halk Fırkası) alternatif olarak kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Fırkanın kısa ömürlü olmasına neden olmuştur. Şeyh Sait İsyanı, Menemen İsyanı ve İzmir Suikastı gibi, doğrudan cumhuriyeti hedef alan saldırılar ve bu saldırıların yarattığı siyasal tepkimeler, çok partili hayata geçiş için ilk teşebbüslerin başarısız olmasına neden olmuştur. Türkiye, çok partili hayata geçiş için, dönemin cumhurbaşkanı, Milli Şef İsmet İnönü'nün

reddedilemez rolüyle, Demokrat Parti'nin kurulmasını, akabinde gerçekleşecek olan 1946 genel seçimlerini beklemek zorunda kalacaktı. (Ateş, 2017; 237-259)

1930 Belediye Kanunu'nun, demokratik yerel yönetimlere sağladığı en önemli katkı, aynı yıl yapılan yerel seçimlerde kadınların seçime katılımını sağlayan yasal düzenlemelerdir. Bu kanun ile kadınlar yerel meclislerde yer almış, hatta belediye başkanlığı görevlerinde dahi bulunmuşlardır. Avrupa demokrasilerinde dahi henüz örnekleri görülmeyen bu atılım, cumhuriyet dönemi devrimlerinin eksik kalan unsurlarının da kapatılmasını sağlamıştır.

Aydın Çine ilçesi Demirdere köyü muhtar adayı, Gül ESİN, henüz 32 yaşındayken katıldığı seçimi yaklaşık 500 oyla kazanarak, ilk kadın muhtar olmuştur. Köy Kanunu'nun 20. Maddesinin değiştirilmesine dair 26 Ekim 1933 tarihli ve 2329 sayılı kanun ile gerçekleşmiştir. Sadiye Hanım ise Artvin, Yusufeli ilçesi Kılıçkaya belediye başkanlığı görevini iki yıl süreyle (1930–1932) ifa ederek, ilk kadın belediye başkanı olarak tarihe geçmiştir. (Hayat.sozcu.com.tr, 2017)

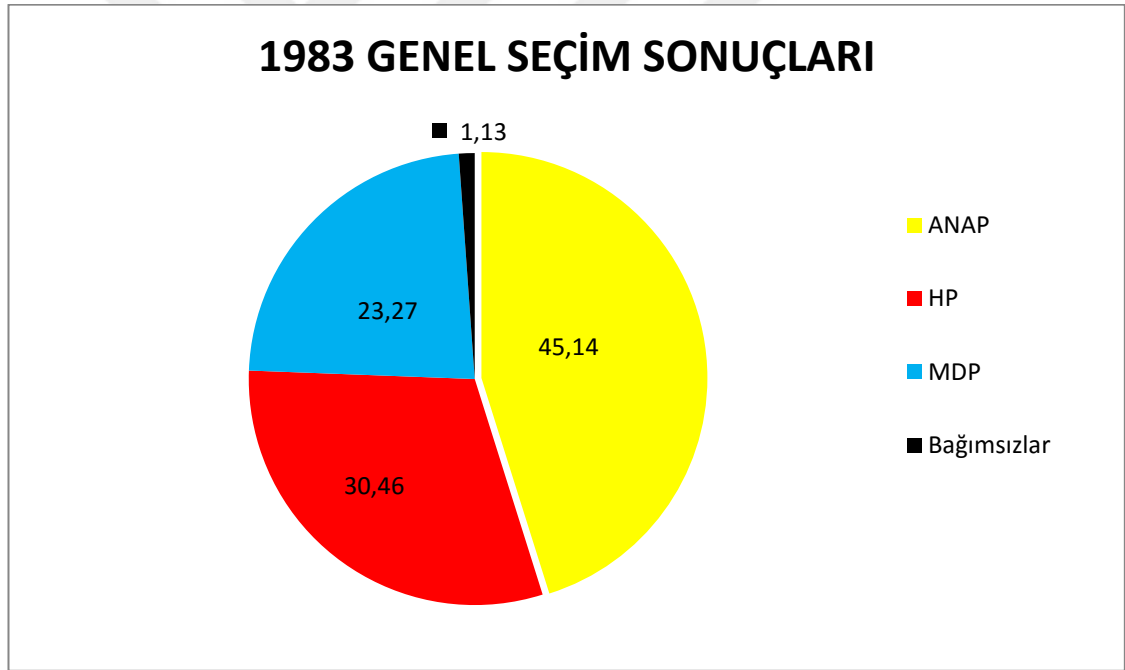
3.2.2. 1984 Büyükşehir Belediyelerinin Kuruluşu

Anayasanın 127.maddesinde yapılan değişikliğin getirisi olarak, büyük yerleşim yerlerinde özel yönetim birimleri oluşturulabilmesi ile Türkiye “büyükşehir belediyesi” kavramıyla tanışmıştır. Büyük kentlerde yaşanan hızlı ve kontrolsüz nüfus artışının sonucu olarak, söz konusu kentlerin yönetiminde birden çok mekanizmanın devreye girmesi fikrinin kabul görmesi, büyükşehir belediyelerinin kurulmasına sebep olan başlıca etkidir. Yetki alanları genişletilen ve yürüttükleri hizmetleri ilçe belediyeleri ile yasalarca ayrılan, büyükşehir belediyeleri, belediye yönetimlerinin önem kazanmasının önünü açmıştır. (Keleş, 2000; 279)

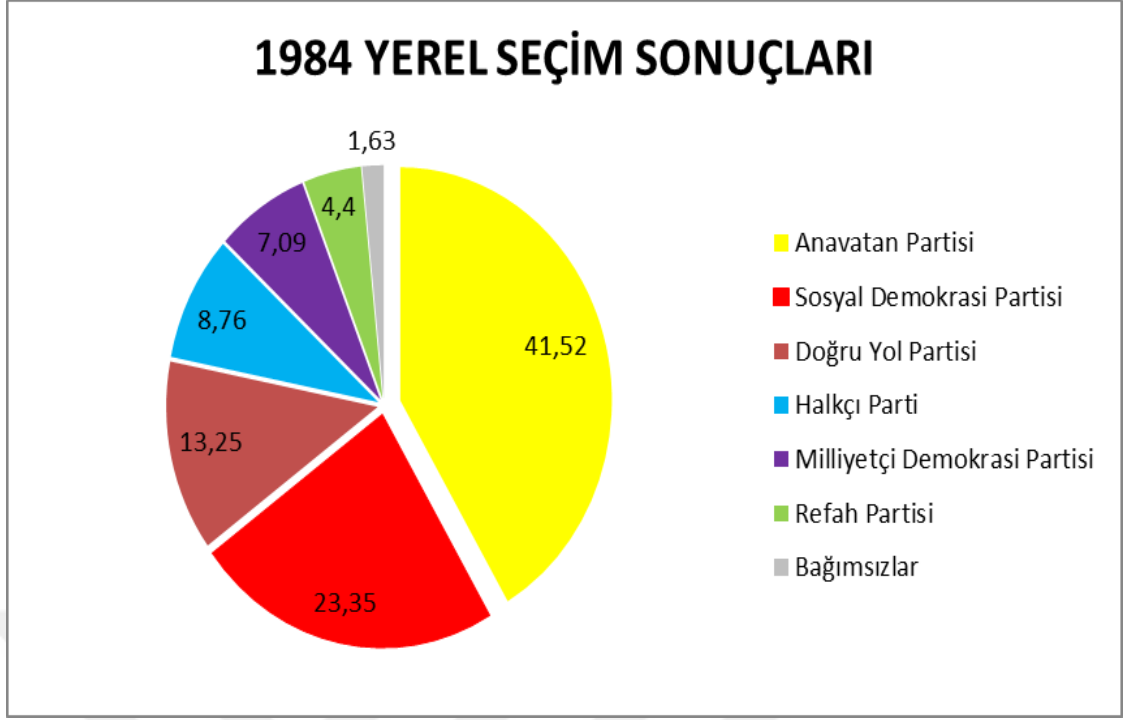
Büyükşehir belediyeleri gibi özel yönetim birimlerinin kurulmasında dönemin siyasi iktidarının rolü de göz ardı edilmemelidir. Siyasi partilerin kapatıldığı ve politikanın önemli aktörlerinin siyasi yasaklı olduğu yıllarda ANAP, siyaset sahnesine çıkmıştır. Darbe yönetimi tarafından desteklenen ve seçimi kazanması beklenen asker kökenli Turgut SUNALP başkanlığındaki MDP (Milliyetçi Demokrasi Partisi) ve sosyal demokratların temsilcisi Necdet CALP'ın liderliğini yaptığı HP (Halkçı Parti)'yi geride bırakarak 1983 genel seçimlerinden zaferle ayrılmıştır. 24 Ocak kararlarının uygulanmaya başlaması ve bu kararların mimarı Turgut ÖZAL'ın başkanlığındaki ANAP'ın tüm yurdu etkisi altına alan ve toplumdan önemli karşılık bulan liberal

politikaları, ülkenin ithal ikameci kapalı bir ekonomiden, serbest piyasa ekonomisine geçişine neden olmuştur.

ANAP iktidarı sadece iktisadi atılımlar yapmamış, yerel yönetim sisteminde de önemli reformlar yapmıştır. Yukarıda da değinildiği gibi, darbe yönetiminin ülke üzerindeki hâkimiyetinin devam ettiği ve demokratik unsurları içinde barındırmayan darbe anayasası olan 1982 anayasasının yürürlükte olduğu bir dönemde büyükşehir belediyelerini kurmuştur. 1983 seçim sonuçlarının verdiği özgüvenle, 1984 yerel seçimlerinde de başarıyı sağlayan ANAP, genel iktidarını, kurduğu yerel yönetimlerle güçlendirmeyi amaçlamış, bunun için en önemli araç olarak da yeni kurduğu özel yönetim birimleri olan büyükşehir belediyelerini kullanmayı amaçlamıştır. (Line.do.tr, 2017)

Şekil 3.1. 1983 Genel Seçim Sonuçları (Secim-sonuclari.com, 2017)

Şekil 3.2. 1984 Yerel Seçim Sonuçları (Secim-sonuçları.com, 2017)

Büyükşehir belediyelerinin ilk örnekleri 1984 yılı ocak ayı 2972 sayılı yasa dayanak gösterilerek, aynı yıl mart ayında çıkarılan 195 sayılı kanun hükmünde kararname ile kurulan İstanbul, Ankara ve İzmir büyükşehir belediyeleridir. Sanayileşmenin hızlanması, tarımın ekonomideki payının azalması ve buna bağlı olarak göçün önlenememesi yeni büyükşehir belediyelerinin kurulmasını zorunlu kılmıştır. Kentleşme hızının yükselmesi ve buna bağlı olarak, büyüyen kentlerin yönetiminde ilçe belediyelerinin hizmetlerine ihtiyaç duyulması yeni büyükşehir belediyelerinin kurulması ihtiyacını doğurmuştur. İstanbul, Ankara ve İzmir deneyimi, büyükşehir belediyesi uygulamasının başarıya ulaşması bugün sayısı 30'un bulan yeni büyükşehir belediyelerinin kurulmasının önünü açmıştır. (Eryılmaz, 2003; 147)

Çizelge 3.1. Büyükşehir belediyelerinin kuruluş tarihleri (Tbb.gov.tr, 2017)

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ	YIL	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ	YIL
İSTANBUL	1984	SAKARYA	2000
ANKARA	1984	ŞANLIURFA	2012
İZMİR	1984	HATAY	2012
ADANA	1986	MANİSA	2012
BURSA	1987	BALIKESİR	2012
GAZİANTEP	1987	K. MARAŞ	2012
KONYA	1987	VAN	2012
KAYSERİ	1988	AYDIN	2012
ANTALYA	1993	DENİZLİ	2012
DİYARBAKIR	1993	TEKİRDAĞ	2012
ESKİŞEHİR	1993	MUĞLA	2012
ERZURUM	1993	MARDİN	2012
KOCAELİ	1993	ORDU	2012
MERSİN	1993	MALATYA	2012
SAMSUN	1993	TRABZON	2012

Büyükşehir belediyeleri yerel yönetimlerin ülke siyasetindeki rolünün artmasına neden olmuştur. Yerel yönetimlerde etkili ve başarılı çalışmalar yapan siyasi partilerin genel seçimlerde aldıkları oylarda artış gösterdiği gözlemlenmiştir. Bunda büyükşehir belediyelerinin yetki alanlarının genişletilerek, halka olan iletişimlerinin artması sebep olarak gösterilebilir. Seçimde zamanla yerel yönetimlerde başarı gösteren siyasi partilerin, ülkeyi yönetme de aynı başarıyı gösterebileceği algısının oluşması siyasi partilerin seçim politikalarının da önemli ölçüde değiştirmesine yol açmıştır. Seçmenin kendi siyasi görüşlerine aykırı siyasi partilere de genel seçimlerde oy verdiği gözlemlenmiştir. Yerel yönetimlerdeki başarılı uygulamalarını referans gösteren siyasi partiler genel seçimlerde de seçmeni etkileme yoluna gitmiştir. (Zengin, 2014; 95-116)

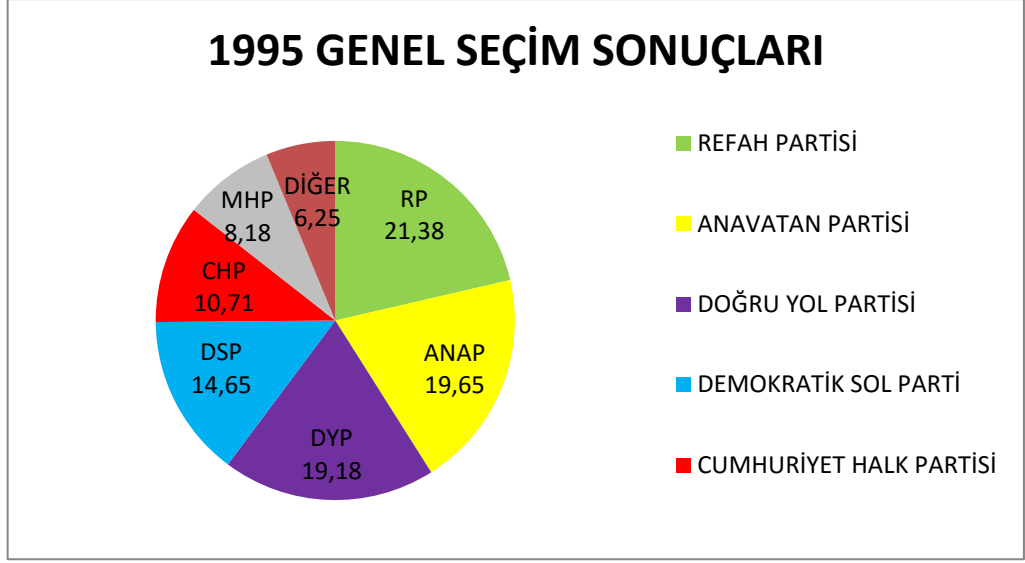
Bunun en somut örneği, 1994 yerel seçimlerinde beklenenin üzerinde oy alarak, İstanbul başta olmak üzere 28 ilde belediye başkanlığını kazanan Refah Partisi'nin, yerel yönetimlerde gösterdiği başarının partinin yükselmesine sağladığı katkıdır. Belediye başkanlığını kazandıkları bölgelerde yol, su, temizlik, altyapı vb. hizmetlerde

gösterdikleri başarı ile ilerleyen yıllarda “*Millî Görüş Belediyeciliği*” olarak adlandırılacak yönetim modeli ile toplumdan önemli karşılık bulmuştur. Halkın nabzını iyi yoklayan dönemin Refah Partisi idarecileri, yerel meclisleri oluştururken de toplumun hassasiyetlerini ve feodal dengeleri gözeterek, meclislerini belirlemişlerdir. (Işık ve Pınarcıoğlu, 2005; 212-213)

Çizelge 3.2. 1994 Yerel Seçim Sonuçları-İl Genel Meclisi (Secim.iha.com,2017)

1994 YEREL SEÇİM SONUÇLARI			
SİYASİ PARTİ	OY SAYISI	OY ORANI	BELEDİYE
DOĞRU YOL PARTİSİ	6.027.095	%21,40	11
ANAVATAN PARTİSİ	5.937.031	%21,08	14
REFAH PARTİSİ	5.388.195	%19,13	28
SOSYAL DEMOKRAT HALKÇI PARTİ	3.807.921	%13,52	10
DEMOKRATİK SOL PARTİ	2.463.853	%8,75	-
MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ	2.239.117	%7,95	8
CUMHURİYET HALK PARTİSİ	1.297.371	%4,60	5
DİĞER	991.608	%3,49	-

Büyükşehir belediyeleri başta olmak üzere, yerel yönetimlerdeki hizmetleriyle toplumun birçok önyargısını kıran dönemin Refah Partisi, ülke genelinde de kabul görmeye başlamıştır. Ekonomik krizler ve siyasi istikrarsızlıkla boğuşan Türkiye siyasetinde alternatif olarak görülmeye başlamıştır. Siyasi görüşleri tamamen zıt olan seçmenlerden dahi oy alan Refah Partisi 1995 seçimleri sonunda birinci parti olarak 158 milletvekili ile iktidar olmayı başarmıştır. (Fikribeyan.net, 2017)

Şekil 3.3. 1995 GENEL SEÇİM SONUÇLARI (Secim.iha.com,2017)

Büyükşehir belediyelerinin ve büyükşehirlerde kurulan ilçe belediyeleri temsil noktasında demokratik yerel yönetimlere katkıda bulunmuştur. Belediye meclis üyelikleri ve il genel meclis üyeliklerine toplumun farklı kesimlerinden de katılımlar olduğu görülmüştür. Siyasete toplumun alt kesimlerinin de ilgisi artmış ve yerel meclisler de bunun için önemli bir araç halini almıştır. Bunu 2000’li yıllarda Avrupa Yerel Özerklik Şartı kapsamında kent konseylerinin kuruluşu ve belediyelerin standart hizmetlerinin dışında sosyal belediyecilik alanında yapacağı atılımlar ve günümüzde yerel yönetimlerin cazibesinin artarak, bakanlık, milletvekilliği gibi yürütmenin içinde yer alan siyasi aktörlerin belediye başkanlığı için bu makamlardan vazgeçeceği dönemi beraberinde getirecektir. (İncioğlu ve Erder, 2008; 16-25)

3.2.3. 2005 Belediye Kanunu

1580 sayılı 1930 tarihli Belediye Kanunu, 2005 yılında 5393 sayılı kanunla yürürlükten kalkmıştır. Yerel yönetimlerde yönetim anlayışının değişmesi ve yerel yönetimlere ilginin artması yeni bir kanun hazırlanmasını zorunlu kılmıştır. Büyükşehir belediyelerinin ve ilçe belediyelerinin politik nedenlerle yaşadığı çatışmaların önünü almak ve merkezi yönetimin yerel yönetimlere müdahalesini sonlandırmak amacıyla bazı yasal düzenlemeler yapılması ve yetki karmaşasını sona erdirmek için yerel yönetim birimlerinin sınırlarının, görev ve yetkilerinin net olarak çizildiği yasal düzenlemeler yapılma ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Merkezi yönetimin müdahalelerini tam olarak ortadan kaldırmamış ve yerel özerkliği sağlamamış olsa da 5393 sayılı belediye kanunun demokratik yerel yönetimlere sağladığı katkılar göz ardı edilmemelidir. Avrupa Birliği Yerel Özerklik Şartı'nda da yer alan “yerindelik” ilkesi ilk kez bu kanunla uygulanmıştır. 5393 sayılı kanunun 14.maddesinde “*Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur*” ibaresi ile yerindelik ilkesi yasal bir düzenleme halini almıştır. Aynı kanunda belediye idaresinin niteliksel tanımlanmasında, belediyenin idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi olduğu vurgulanmıştır. (Tekmanpost.Com, 2017)

Katılımcı demokrasiye de olumlu katkılar sağlayan yeni kanun, hemşerilik kavramını yeniden tanımlamıştır. Kentliliği sadece, kentte ikamete indirgemeyerek, kentteki üniversiteleri, meslek kuruluşlarını, sendikaları, sivil toplum örgütlerini ve alanında uzman kişileri de kentin bir parçası olarak görmüş ve kent yönetiminde söz sahibi olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda için Türk olma zorunluluğu da kaldırılmış, kentte konut ve toprak sahibi olan yabancı ülke vatandaşları da hemşeri olarak kabul edilerek yerel haklardan faydalanabilmesi sağlanmıştır.

Şeffaflık ilkesinin yasal hale gelmesi de 5393 sayılı kanunun önemli kazanımlarındandır. Belediyenin kesinleşen meclis kararları, faaliyet, denetim ve komisyon raporlarının halkla paylaşılması zorunlu hale getirilmiştir. Gönüllü yurttaşların belediye hizmetlerine katılımının sağlanması ve kanunun 23.maddesiyle mülki amirin bazı belediye kararlarını onaylamasının sona erdirilerek, idari vesayetin ortadan kaldırılması 5393 sayılı kanunla elde edilmiştir. Demokratik yerel yönetimlerin başlıca unsurlarından olan Kent Konseyleri, 5393 sayılı kanunun 76.maddesinde yerel yönetimlere halk katılımını ve denetimini sağlayan, kentteki herkesin görüşlerini açıklayacağı, kararlarının ilk meclis toplantılarında değerlendirileceği yerel platform olarak yer almıştır. (Caycuma.bel.tr, 2017)

3.2.4. Belde Belediyelerinin Kapatılması

6.12.2012 tarihli ve 28489 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan *6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun* ile 2011 yılı adrese dayalı nüfus sayımı verileri dikkate alınarak, nüfusu 2000’in altında olan belde belediyelerinin tüzel kişiliğinin sonlandırılması kararı alınmıştır. Bu kararın uygulanması ile Türkiye’de belediye sayısı 2903’den 1351’e düşmüştür. Tüzel kişiliği

sona eren belediyelerin personel, envantere kayıtlı araç, taşınmaz vb. değerleri, ilçe belediyelerine aktarılmıştır. (Mahalli idareler dergisi.org,2017) Amaç olarak, yerel yönetimlerde birliğin sağlanması öngörülmüşse de yerel halkın görüşüne başvurulmadan alınan bu karar, birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Belediye başkanlığı ile yönetilen yönetimler muhtarlıklar eliyle yürütülmeye başlamış, kapatılan beldelelerdeki muhtarlıklar ortadan kalkmış ve kapatılan belde ve yerel hizmetlerin öngörülenin aksine aksadığı gözlemlenmiştir. Bu kanunla ilgili hukuki süreç devam etse de en demokratik tepki kapatılan Kütahya ili, Simav ilçesi Kuşu beldesi halkı tarafından verilmiştir. Belde belediyesinin kapatılmasını protesto eden 1448 seçmen, 2014 yerel seçimlerinde oy kullanmayarak bu kararı protesto etmiştir. YSK'nın seçimi yenileme kararını da kabullenmeyen belde halkı gerek yenilenen seçimde gerekse aynı yıl yapılan cumhurbaşkanlığı seçiminde ve 2015 yılındaki genel seçimlerde de sandığa gitmeyerek, protestolarını sürdürmüştür. Buna bağlı olarak, kaymakamlık tarafında vekâleten atanan muhtar görevini sürdürmeye devam etmektedir. (Ensonhaber.com,2017) Belde belediyelerinin kapatılmasının toplumsal etkileri olduğu gibi, siyasi sonuçları da olmuştur. Seçim barajı nedeniyle parlamento dışında kalan siyasi partiler belde belediyelerinin kapatılmasıyla politik gücünü önemli ölçüde yitirmiştir. Genel siyasette söz sahibi olamayan bu partiler, iktidarda bulunduğu belediyeler kanalıyla siyasi propagandalarını yapmaya çalışmaktaydılar. Seçmen kitlesini bu şekilde elde tutabilen partilerin bu süreçten olumsuz etkilenmesi kaçınılmazdır. Politik gücü zayıflayan ve oy potansiyeli gittikçe azalan bu partilerin takip eden genel seçimlerde oy oranlarının önemli ölçüde düşmesini beraberinde getirmiştir.

Çizelge 3.3. Parlamentoda yer almayan siyasi partilerin ilçe ve belde belediyeleri yerel seçim sonuçları.

SİYASİ PARTİ	2009 OY SAYISI	BELEDİYE SAYISI	2014 OY SAYISI	BELEDİYE SAYISI
DTP + HDP	1.661.117	96	2.575.113	97
SAADET	1.729.182	80	1.181.226	27
DP	1.164.858	148	311.947	14

DSP	925.575	60	162.943	5
BBP	384.483	20	592.296	6
TKP	28.101	0	7.878	1
BTP	101.090	4	96.707	0
LDP	8.608	0	14.660	1
ÖDP	21.745	4	4.516	1
BĞMSZ.	239.849	45	103.388	5

Kaynak: (2014 seçim sonuçları Halkların Demokratik Partisi ve Barış ve Demokrasi Partisi oyları toplam olarak verilmiştir.) (Secim.haberler.com, 2017)

4.YEREL YÖNETİMLERDE DEMOKRASİNİN GELİŞMESİNE KATKI SAĞLAYAN SİYASETÇİLER

4.1. Prens Sabahattin

Prens Sabahattin 1877'de İstanbul'da doğdu. Padişah Abdülmecit'in kızı ve II. Abdülmecid'in kardeşi Seniha Sultan ile Damat Mahmut Celalettin Paşa'nın oğludur. II. Abdülhamid'in yönetimini eleştirdiği için gözden düşen ve baskı altında tutulan Mahmut Celalettin Paşa, 1899 yılında Fransa'ya kaçarken çocukları Sabahattin'i ve Lütfullah'ı da birlikte götürmüştü. Sabahattin, Paris'te siyaset adamları ve toplumbilimciler çevresiyle ilişkiler kurdu. Abdülhamid'in saltanattan uzaklaştırılması, Meşrutiyet'in ilanı amacıyla yurt dışında mücadele sürdüren Türk aydınlarını bir araya getiren 1902'deki Birinci ve 1907'deki İkinci Jön Türk kongrelerini topladı. Teşebbüs-i Şahsi ve Âdem-i Merkeziyet Cemiyeti'ni kurdu. 1906 yılında Terakki dergisini yayımlayarak, yönetimde âdem-i merkeziyet ve iktisatta serbestlik ilkesini savundu.

Topladığı kongrelerle meydana gelen hareketten yararlanarak Osmanlı Ahrar Fırkasını kurdu.1. Dünya Savaşı'nın Osmanlı'nın mağlubiyetiyle sonuçlanması ve savaş sonrası Enver Paşa önderliğindeki İttihat ve Terakki Partisi'nin iktidarının son bulmasıyla Türkiye'ye döndü. Sonraları Fransa'da, daha sonra İsviçre'de güç koşullar içinde yaşadı. 1948'de İsviçre'nin Neuchâtel kentinde öldü. Kemikleri Türkiye'ye getirilerek Eyüp mezarlığında babasının kabri yanına gömüldü. (Kimkimdir.gen.tr, 2017)

Prens Sabahattin'in babası Damat Mahmut Celalettin Paşa'nın II. Abdülhamit ile yaşadığı fikir ayrılıkları sonrası Fransa'ya gitmesi, Prens Sabahattin'in hayatının önemli dönüm noktalarından biri olmuştur. Prens Sabahattin'in yönetimde merkezin mutlak egemenliğini reddeden ve yerel idarelerin yetkilerinin artırılmasının savunduğu âdem-i merkeziyet fikrinin oluşmasında Avrupa'da yaşamını sürdürmüş olmasının büyük payı vardır.

II. Abdülhamit'in baskı ve şiddet politikalarının hüküm sürdüğü istibdat döneminde, Prens Sabahattin, "Umum Osmanlı Vatandaşlara" hitaplı bir beyanname (1900) ile Jön

Türkleri Avrupa’da bir kongreye davet etmiş ve II. Abdülhamit’e karşı muhalefeti tek merkezden yürütmeyi amaçlamıştır. İlk girişimleri başarısız olsa da 1902 yılında Paris’te I. Jön Türkler Kongresi toplanabilmiştir. Bu kongrede Jön Türkler arasında fikir ayrılıkları oluşmuştur. Prens Sabahattin taraftarları, merkezi olmayan, burjuvazi ile iş birliği içinde ve serbest girişimleri destekleyen bir yönetim modelini savunurken, Ahmet Rıza Bey taraftarları merkezîyetçi bir meşrutiyet yönetim sisteminden yana tavır almıştır. Bu fikir ayrılığı ile Türk siyasetinin merkez sağ ve merkez solunun temelleri atılmış ve Prens Sabahattin yanlılarını saltanatın el değiştirmesini amaçlayan bir darbe düzenleyecek kadar siyasette etkin rol almaya başlamıştır.

Prens Sabahattin, ilk kongrenin ardından, II. Abdülhamit’i tahttan indirmeye çalıştığı darbe girişiminin başarısız olmasının akabinde Teşebbüs-i Şahsi ve Âdem-i Merkeziyet Cemiyeti’ni kurmuştur. Cemiyetin yayın organı Terakki dergisi ile fikirlerinin geniş kitlelerce duyulmasını sağlamıştır. Bu cemiyet 1907 tarihli II. Jön Türkler Kongresi’nde siyasi gücünü arttırmış ve II. Meşrutiyet sonrası partileşme sürecini tamamlamış ve Osmanlı Ahrar Fırkası adıyla seçimlere katılmıştır.

Tüccarlar ve azınlıklar tarafından benimsenen fikirlerine rağmen, Osmanlı Ahrar Fırkası katıldığı ilk ve tek seçimde parlamento dışında kalmıştır ve Prens Sabahattin’in fikirleri toplumdan yeterli karşılık bulamamıştır. Bunun başlıca nedeni, saltanatın el değiştirmesi için İngiltere’nin desteğine ihtiyaç duyulması gerekliliğini savunmasıdır. (Wikipedia.org, 2017) Buna rağmen Prens Sabahattin, yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılmasını ilk kez dile getiren siyasetçidir. Bu özelliği ile Türkiye siyasetinde demokratik ve merkezin egemenliğini reddeden, modern yerel yönetim sistemi oluşturma mücadelesinin başlangıç noktasıdır ve kendinden sonra bu mücadeleyi sürdürecekteler olanların ilham kaynağı olmuştur.

4.2. Terzi Fikri

4.2.1. Hayatı

Fikri SÖNMEZ, bilinen adıyla Terzi Fikri, 1938 Mayıs’ında Fatsa’da doğdu. İlkokulu Fatsa, Kabakdağı köyünde bitiren Fikri SÖNMEZ, orta okulu ilçe merkezinde okurken yarıda bıraktı ve Fatsa’da terzi çıraklığına başladı. 1958 yılında Mardin’de askerlik hizmetini ifa eden Terzi Fikri, 1964–1966 yılları arasında İstanbul’da terzi kalfalığı yapsa da kısa süre sonra Fatsa’ya geri dönerek, kendi terzihanesini açtı.

Okuldan arkadaşı Ziya YILMAZ'ın etkisiyle sosyalizmle tanıştı.1965'te Türkiye İşçi Partisi'ne üye oldu. Fatsa'da fındık fiyatlarının protesto edildiği birçok miting ve gösterinin organizasyonunda yer aldı. “*Amerika'ya İlk İhtar*” başlıklı bildiriye (1968) Terziler Derneği Başkanı sıfatıyla imza attı. Türkiye İşçi Partisi Fatsa Olağan Kongresi'nde (29. 07. 1968) ilçe sekreteri seçildi.

1972'de Mahir ÇAYAN ve arkadaşlarını saklamak suçlamasıyla tutuklandı ve önce Mamak Cezaevi'ne, ardından Maltepe Askeri Cezaevi'ne nakledildi. 20 ay cezaevinde kalan Terzi Fikri 1974 yılında tahliye edildi. Tahliye sonrası siyasi faaliyetlerine devam eden Terzi Fikri, Devrimci Yol hareketinin içinde yer aldı. DEV-YOL kadroları ile tefecilik ve karaborsa ile mücadele eden Terzi Fikri ve arkadaşları fındık üreticisinin korunması, karaborsa ve tefecilik faaliyetlerine de devam etmekteydi.

Türkiye İşçi Partisi ile siyasete başlayan ve 70'lerin sonunda Devrimci Yol ile siyasi çalışmalarını yürüten Terzi Fikri, siyasi partilerin dayatmalarından uzak kalmayı tercih etmiş ve halkın belediye başkan adayı olarak bağımsız aday olma yoluna gitmiştir.1979 yılında Fatsa belediye başkanı seçilen Terzi Fikri, oluşturduğu halk komiteleri ile yeni bir yerel yönetim sistemi oluştursa da 11 Temmuz 1980'de askeri bir darbe ile yönetimden indirilerek, çeşitli cezaevlerinde tutuklu kalmış ve 4 Mayıs 1985'te cezaevinde kalp krizi geçirerek hayatını kaybetmiştir.(Listelist.com, 2017)

4.2.2. Siyasi Yaşamı

Terzi Fikri'nin siyasi yaşamını açıklamadan önce gerek Türkiye'nin gerekse Fatsa'nın siyasi atmosferini yorumlamak ve Terzi Fikri'nin üyesi olduğu TİP'in Türk siyasetindeki rolünü betimlemek gerekmektedir. 27 Mayıs Darbesi sonrası yürürlüğe konan 61 Anayasası'nın sağlamış olduğu siyasi özgürlüklerin sosyalizmin Türkiye'de genişlemesine sağladığı katkılar reddedilemez. Bu gelişme 27 Mayıs sonrası Türkiye İşçi Partisi'nin kurulmasını beraberinde getirmiştir. 1965 seçimlerinde 54 ilde örgütlenen ve 15 milletvekili (Seçim sonucu 14 sandalye kazanılsa da bağımsız milletvekili Çetin ALTAN'ın katılımıyla 15 olmuştur) ile parlamentoda temsil edilen TİP, Türkiye siyasetinde yeni bir dönemi başlatmıştır.

TİP gerek emek eksenli politikaları gerekse parlamentodaki sermaye yanlısı sağ partiler karşısındaki etkili muhalefetiyle işçi sınıfının desteğini arkasına almıştır. Bu destek DİSK'in kurulması (1967) TİP'in kurucuları arasında yer alan Kemal TÜRKLER' in DİSK genel başkanı olması ile doruk noktasına ulaşacaktır. TİP'in muhalefeti sadece

sağ partiler üzerinde etkili olmamış, merkez solun temsilcisi, kurucu irade CHP'nin politikalarını yeniden gözden geçirmesine sebep olmuştur. Ancak, TİP'in başını çektiği sosyalist hareketin karşıt siyasi görüşler tarafından maruz kaldığı saldırılar toplumsal kutuplaşmayı beraberinde getirmiştir. Üniversite işgalleri, grevler, siyasi cinayetler, kurtarılmış bölgelerdeki sokak çatışmaları, gazeteci ve aydınların katledilmesi günlük sıradan olaylar halini almıştır. Ancak TİP, parlamentoda milletvekillerine saldırılması ve TİP'in parlamenter sayısının azaltmak için seçim sisteminin değiştirilmesine kadar varan bütün engellemelere rağmen, Mehmet Ali AYBAR önderliğinde şiddet olaylarının dışında kalabilmiş ve toplumun sosyalizme karşı olan önyargılarının yıkılmaya başlamasına sebep olmuştur. Sosyal adaletsizliği ortadan kaldırmak, işçi sınıfının haklarını korumak ve adil gelir dağılımını sağlamak amaçlı kanun teklifleri veren TİP, küçük partilerin de parlamentoda temsil edilmesinin önünü açmıştır.

Sol/sosyalist partilerin kaderi halini alan bölünme, TİP kadrolarında da yaşanmıştır. Sovyetlerin Çekoslovakya'yı işgali TİP'in bölünme sürecinin başlangıcı olmuştur. Sovyet işgaline karşı olanlar Mehmet Ali AYBAR, işgali destekleyenler Behice BORAN'ın etrafında birleşmişlerdir. (Bu bölünme ideolojik olarak Sosyalist Devrim ve Milli Demokratik Devrim tezi olarak da tanımlanabilmektedir.) Bu bölünmeye MDD'nin Proleter Devrimci Aydınlık ve Aydınlık Sosyalist Dergi olarak ikiye bölünmesinin eklenmesi TİP'in iç kavgalarla boğuşan bir parti halini almasına sebep olmuştur. TİP kongreleri, parti politikalarının tartışıldığı ve partinin yol haritasının belirlenmesi gereken toplantılardan çok, parti içindeki gurupların kadro savaşına dönüşmüştür. TİP bir taraftan bu ayrışmaların gölgesinde siyasi faaliyetlerini sürdürmeye çalışırken, diğer taraftan 7 TİP'li öğrencinin katledildiği Bahçelievler Katliamı başta olmak üzere birçok saldırıya maruz kalmaktaydı. Bütün bu gelişmeler sonucu parti giderek güç kaybetmiş, 1969 seçimlerde oy kaybına uğrayarak, parlamentodaki etkinliğini yitirmiştir. 1971 muhtırası sonrası ise parti programındaki Kürt sorunu ve TİP'in bu sorun çerçevesindeki çözüm önerileri gerekçe gösterilerek Türkiye İşçi Partisi kapatılmış ve partinin birçok yöneticisi tutuklanmıştır. 1974 affıyla siyasete dönen kadrolar Behice BORAN önderliğinde yeniden örgütlense de bir daha eski gücüne kavuşamamıştır. 1965 seçimlerinde 14 olan milletvekili sayısı, 1969 seçimlerinde 2'ye düşmüş, 1977 seçimlerinde ise parlamentoya girememiştir. (Aksoy, 2010; 89-98)

Terzi Fikri'nin siyasi yaşamı ise, TİP ile aynı eğilimde devam etse de siyasi yaşamının TİP ile başladığını söylemek doğru bir yaklaşım değildir. Zira Terzi Fikri'yi belediye başkanlığına taşıyan ilk adımlar bölgede düzenlemiş olduğu fındık mitingleridir. Her fırsatta fındık üreticisinin yanında olan Terzi Fikri, hükümeti fındık fiyatlarını üreticinin istediği rakamlara çekecek kadar etkili eylemler gerçekleştirmiştir. Terziler Derneği başkanı sıfatıyla da sivil toplum kuruluşlarının içinde yer alan Terzi Fikri, kısa süre kaldığı İstanbul'da 6.filo eylemi başta olmak üzere aktif olarak siyasi ve toplumsal olayların içinde yer almıştır.

Ziya YILMAZ (1938–2011) ile tanışması ise Terzi Fikri'nin sosyalist hareket içerisinde rolünün artmasına neden olacak en önemli gelişmedir. TİP Fatsa ilçe kongresinde Ziya YILMAZ ile seçilen Terzi Fikri, kısa sürede sosyalist hareketin Fatsa'daki sembol isimlerinde biri haline gelecekti. Ancak, Terzi Fikri'nin kentteki bu etkinliği ÜGD, ÜLKÜ-BİR, KMD gibi karşıt görüşlü yapıların saldırısına maruz kalmasına neden olacaktı. Terzi Fikri'nin evine ve iş yerine gerçekleştirilen saldırılar, Terzi Fikri'ye suikast düzenlenmesine kadar varacak ve cezaevinde hayatını kaybedeceği güne kadar devam edecekti. Hatta bu saldırıların birçoğunun devlet görevlileri tarafından organize ediliyor olması da dönemin siyasi ve toplumsal durumunun vahametini gözler önüne seren başlıca gelişmelerdendir.

Terzi Fikri ve TİP Fatsa ilçe örgütü, 21.12.1969 tarihli Orta Karadeniz Bölge Toplantısı'nda, parti içindeki bölünmede MDD safında yer alma kararı almıştı. Bu karar, Terzi Fikri'nin Mahir ÇAYAN önderliğindeki THKP-C'ye yakınlaşmasına neden olan başlıca unsurdur. Bu yakınlaşmada Ziya YILMAZ'ın rolü de tartışılmaz.

12 Mart 1971 muhtırası ve sonrasında yaşananlar da Terzi Fikri'nin cezaeviyle ve işkenceyle tanışmasına neden olmuştur. 12 Mart muhtırası sonrası hükümet istifa ettirilmiş, sıkıyönetim süreci başlamış ve tüm siyasi partiler gibi TİP de bu süreçten çok ağır yara almıştır. 68 kuşağının öğrenci hareketi liderleri birer birer tutuklanmış ve sol/sosyalist hareket mensuplarına cadı avı başlatılmıştır. Mahir ÇAYAN ve THKP-C önder kadroları cezaevine konulmuş, fakat Maltepe Askeri Cezaevi'nden tünel kazarak firar etmişlerdir. Ancak siyasi eylemlerden geri kalmayarak dönemin İsrail Büyükelçisi Ebrahim Elrom'u kaçırmak için Deniz GEZMİŞ ve arkadaşlarının serbest bırakılmasını talep etmişlerdir. Talepleri yerine getirilmeyince de büyükelçiyi öldürmüşlerdir. (Tufan,2007;144-175) Kaçak oldukları dönemde Orta Karadeniz bölgesinde

saklanmışlardır. Terzi Fikri bu saklanma olayına karıştığı gerekçesiyle kalfası ile birlikte tutuklanmış ve sıkıyönetim tarafından işkenceye maruz kalmıştır. Terzi Fikri'nin sağlığının bozulmasında da maruz kaldığı işkenceler önemli rol oynamıştır. Muhtıra sonrası TİP kapatılmış ve TİP, 12 Mart'tan en çok zarar gören siyasi parti olmuş, bir daha eski siyasi etkinliğine kavuşamamıştır. 1974 yılında serbest bırakılan Terzi Fikri Fatsa'ya dönerek siyasi ve toplumsal mücadelesine kaldığı yerden devam etmiştir. Terzi Fikri'nin 1974 affıyla serbest bırakıldığı sanılsa da serbest bırakılması aftan 2 ay önce gerçekleşmiştir.

Fındık mitinglerine devam eden Terzi Fikri ve arkadaşları karaborsa ve faizcilikle de etkin bir mücadeleye başlamıştır. Fındık üreticisine yüksek faizlerle zor durumda bırakan tefecilerle gerektiğinde zor kullanarak mücadele etmiş fındık üreticisinin emeğinin sömürülmesine karşı çıkmıştır. Bu eylemlerini sosyalist düşünce sisteminin gereği olarak gören Terzi Fikri belediye başkanlığı döneminde de bu tavrını sürdürmüştür.

Fatsa, Türkiye'nin genel durumunun aksine farklı siyasi gruplarının çatışmalarının çok ileri boyutlara varmadığı nispeten daha sakin bir kentti. Kentte sol siyasi gruplar oldukça etkin olmakla birlikte 1963 yerel seçimlerinden beri süre gelen CHP iktidarı da kentte devam etmekteydi. Fatsa solun kalesi olarak bilinmekte 12 Mart muhtırasının tüm engellemelerine ve baskılarına rağmen sol düşüncenin hâkim olduğu bir kentti. Sağ örgütler de boş durmayarak saldırılar baskılar ve hükümet destekli illegal eylemleriyle solun söz konusu etkinliğini kırmaya çabalamaktaydı. Dönemin halkevi başkanı Kemal KARA'nın faşistlerce öldürülmesi kentte büyük bir infial yaratmış, akabinde Terzi Fikri önderliğinde ve halkın desteğiyle sağın siyasi varlığı bitme noktasına gelmiştir. Devlet kadrolarına yerleşerek siyasi varlığını sürdürmeye çalışan ülkücü/milliyetçi hareket Fatsa'da MC hükümetlerinin olanaklarıyla hayatta kalmaya çalışmıştır.

Fatsa belediye yönetiminin tartışılmaya başlanması ve dönemin belediye başkanı Nazmiye KOMİTOĞLU'nun sağlık sorunları nedeniyle görevini yerine getirememesi Fatsa'da yeni bir süreci beraberinde getirmiştir. KOMİTOĞLU'nun vefat etmesiyle 1979 yılında Fatsa'da belediye başkanlığı seçim dönemi başlamıştır.

4.2.3. Belediye Başkanlığı Dönemi

Terzi Fikri gerek Fatsa'daki sosyalist siyasi gruplar tarafından, gerekse CHP içindeki muhalifler tarafından belediye başkanlığında aday olması konusunda yoğun bir taleple karşı karşıyaydı. Gerek bölgenin tanınan ve sevilen bir esnafı olması gerekse fındık üreticisinin hakkını kollayan eylemleri dolayısıyla kentte en çok sözü geçen kişilerden biriydi. Terzi Fikri'nin terzihanesi Fatsa halkının şikâyetlerinin dile getirildiği, kişiler arasındaki anlaşmazlıkların çözüme kavuşturulduğu bir merkez halini almıştı. Siyasi görüşü ne olursa olsun Fatsa halkı Terzi Fikri'nin aldığı her kararı saygıyla karşılıyor ve Terzi Fikri'yi belediye başkanı olarak görmek isteyenlerin sayısı gün geçtikçe artıyordu.

Bütün bu yaşananlara kayıtsız kalmayan Terzi Fikri belediye başkan adaylığını açıklamış ancak halkın belediye başkanı olmak istediğini söyleyerek herhangi bir siyasi partiden aday olmayarak bağımsız aday olduğunu beyan etmiştir. Söz konusu dönemde Fatsa, DEV-YOL 'un oldukça etkin olduğu bir bölgeydi. DEV-YOL yerel seçimlerde Terzi Fikri'yi açıkça desteklemiştir. Hatta seçim sürecinde Terzi Fikri'nin güvenliği DEV-YOL üyelerince sağlanmıştır.

Fatsa, Gürcü, Alevi ve Sünni nüfusun yaşadığı bir kentti. Gürcü olan Terzi Fikri tüm bu etnik yapıların sempatisini kazanarak Fatsa halkı arasında ayrım yapmayacak bir yönetici olduğu konusunda halkı ikna etmeyi başarmıştır. Seçime Terzi Fikri dışında CHP ve AP de katılmıştır. CHP'nin gelenekçi kadroları ile fikir ayrılığına düşen parti içi muhalifler Terzi Fikri'yi desteklemiş, uzun süredir CHP'nin hâkim olduğu bölgede ilk kez CHP seçmeninin bölünmesine neden olmuştur.

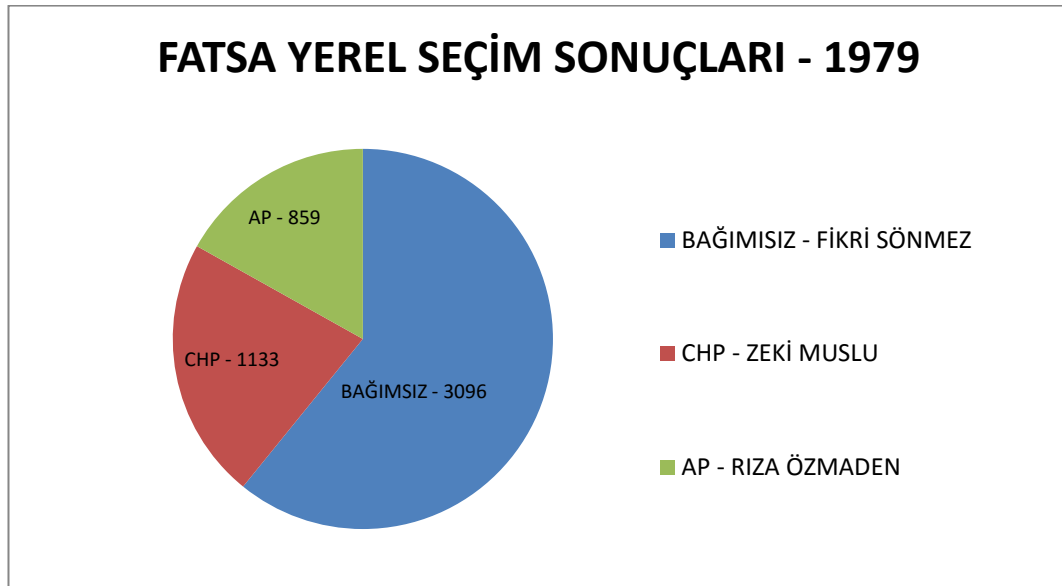
Fatsa'daki devlet kadrolarında yer alan sağ görüşlüler seçim kampanyası boyunca Terzi Fikri'yi devletin imkânlarını kullanarak engellemeye çalışmış ve bölgedeki muhafazakâr ve milliyetçi kesim AP adayını desteklemiştir. Terzi Fikri evine ve iş yerine yapılan saldırıların haricinde faşistler tarafından öldürülmeye de çalışılmıştır. İlçe Seçim Kurulu da boş durmayarak Terzi Fikri'nin adaylığını engellemek için çeşitli girişimlerde bulunmuşlardır. Evraklarının eksik olduğu, adaylık ücretinin zamanında yatırılmadığı gibi asılsız sebeplerle Terzi Fikri'nin demokratik hakkını gasp etmeye çalışmışlardır. Terzi Fikri ve arkadaşları ilçede yaşanan her türlü illegal eylemden sorumlu tutulmaya çalışılmış, hatta CHP adayına sağ görüşlülerce yapılan saldırılardan dahi suçlu gösterilmeye çalışılmıştır. Bu durum karşısında CHP adayı da bizzat Terzi

Fikri taraftarlarının korunmuş ve seçim kampanyasına gölge düşürülecek her türlü eyleme karşı gerekli tedbirler alınmıştır.

Ülkedeki kısa süreli hükümetlerin neden olduğu siyasi istikrarsızlıktan, adeta bir iç savaşı andıran çatışma ortamı nedeniyle geleceğinden kaygı duyan ve fındık üretiminden beklediği karşılığı alamayan Fatsa halkı için yakından tanıdığı ve her türlü sıkıntılarında gerektiğinde canını ortaya koyarak yanlarında olan Terzi Fikri, belediye başkanlığı için önemli bir alternatif olarak görülmekteydi. Merkezi yönetimin ve Fatsa'daki kamu yöneticilerinin Fatsa'nın yol, su, altyapı, kanalizasyon, güvenlik ve asayiş gibi en temel sorunlarını çözüme kavuşturamamış olması da Terzi Fikri'nin seçim kampanyasında en önemli kozlarından biri olmuştur.

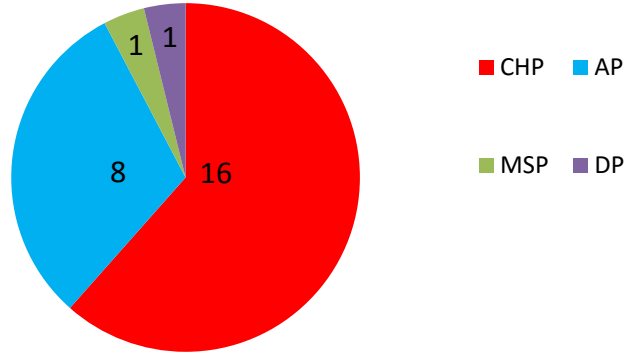
Seçim, açıklandığı tarihte yapılmayarak, ilçe seçim kuruluna yapılan siyasi baskılar ile ileri tarihe ertelenmiştir. Bunun nedeni, Terzi Fikri'ye DEV-YOL 'un vermiş olduğu destek bahane edilerek, Terzi Fikri için devlet düşmanı ve terörist algısı yaratılmaya çalışılmasıdır. Nihayetinde 14 Ekim 1979 tarihinde seçim yapılmış ve Terzi Fikri, Fatsa belediye başkanı olmuştur.

İlçe seçim kuruluna, Fatsa dışından seçmenlerin de oy kullandığı yönünde itiraz edilse ve seçimin tekrarlanması talebinde bulunulduysa da itirazlar reddedilmiş ve Terzi Fikri, başkanlık mazbatasını alarak göreve başlamıştır.

Şekil 4.1. Fatsa Yerel Seçim Sonuçları- 1979

BELEDİYE MECLİS ÜYELİĞİ

Şekil 4.2. Fatsa Yerel Seçimleri Belediye Meclis Üyeliği Partisel Dağılımı –1979

Terzi Fikri göreve başladığında en önemli eksik, belediye meclisinin siyasi kimliklerden oluşmasıydı. Söz konusu meclisle hareket etmenin sağlıklı sonuç doğurmayacağı düşüncesindeki bağımsız belediye başkanı, ilk olarak Halkla İlişkiler Birimi oluşturarak, Fatsa halkının öncelikli sorunlarını tespit etmeye çalışmıştır. Bu çalışma ile öncelikle çözüme kavuşturulması gereken sorunun yol ve su sorunu olduğunu tespit eden belediye, Fatsa’da “Çamura Son” kampanyasını başlatmıştır. Ekipman yetersizliğini çevre belediyelerden kısa süreli araç temin ederek çözen Terzi Fikri, personel sorununu çözmek için halktan yardım almıştır. Halk, kampanyaya yoğun bir katılım göstermiş, yaklaşık 8000 Fatsalı yolların çamurdan temizlenmesi için çalışmışlardır. Dönemin nüfusunun 19.500 olduğu göz önünde bulundurulursa bu rakam oldukça önemlidir. Terzi Fikri’nin elinde kürekle çalışmalara dâhil olması Fatsa halkıyla bütünleşmesini sağlamıştır. Fatsa’nın sadece merkezi değil, tüm sokakları çamurdan temizlenerek, kent yeni bir çehreye bürünmüştür. Çamura Son kampanyası ise Fatsa’nın değişen yüzünün sadece başlangıcı olmuştur. Bu hizmeti yeni kanalizasyon sisteminin kurulması, merkez caddelerde yolların genişletilmesi vb. hizmetler izlemiştir.

Belediye yönetimi temel hizmetlerin yanında sosyal ve kültürel hizmetlerde yürütmeye başlamıştı. Halk kültür şenliği düzenlenmesi, çocuk korosu oluşturulması, belediye kütüphanesinin kurulmasıyla, kentin popülaritesi artmış ve Terzi Fikri’nin ünü Fatsa’yı aşmaya başlamıştır. Merkezi yönetim ise, az da olsa sürece katkı sağlamaya başlamıştı. Fatsa’yı ziyaret eden dönemin içişleri bakanı Hasan Fehmi GÜNEŞ, belediye

hizmetlerine, ilçedeki emniyet personeli sayısının arttırılması, belediyeye dozer, kamyon vb. araç takviyesi yapılması gibi katkılar sağlamıştır.

Fatsa'daki hizmetler halktan takdir gördüğü gibi karşıt görüşlülerden de tepkiler almaya başlamıştı. Ordu merkezinde Fatsalı olanlara komünist ve vatan haini denilerek maruz kaldığı saldırılar ve Fatsa'nın devlet otoritesinden bağımsız komünist bir bölge olarak görülmesi ile Fatsa aleyhine yurt genelinde de karalama kampanyası başlatılmıştır. Gerici basın kuruluşlarında Türkiye'nin komünist işgal tehlikesiyle karşı karşıya kalacağı ve Sovyetler 'in Fatsa sahiline çıkarma yaparak, Anadolu'yu işgal edeceği gibi gerçek dışı haberlerin ardı arkası kesilmiyordu. Sovyetlerin Fatsa belediye başkanına maddi yardımlar sağladığı ve belediye hizmetlerinin bu kaynakla görüldüğü söylentisi da Fatsa aleyhine propagandanın bir parçasıdır. Oysa ki Terzi Fikri geçimini her zamanki gibi mütevazı terzihanesinde emeğiyle sürdürmeye devam ediyordu. Belediye bütçesini halk için kullanarak, gereksiz ve keyfi harcamaları kısarak, borç içinde devraldığı belediyenin gelirlerini arttırmış ve yeni kaynaklar üretmiştir.

Terzi Fikri'yi Türkiye siyasetinde efsane olmasını sağlayan en önemli uygulamalarından biri de halk komiteleridir. Fatsa'nın sosyal, siyasal ve kültürel dokusunu göz önüne alarak 11 bölgeye ayıran Fatsa belediye yönetimi halk komitelerini kurmuştur. Bu komiteler sorunların yerinde tespitini sağlayarak, belediye bütçesinin nasıl ve ne şekilde harcanacağını da belirten önemli mekanizmalarından biri olmuştur. Komite üyeleri belediye hizmetlerinin yerine getirilmesini sağlamanın dışında, kentte yaşanan şiddet olaylarına karşı silahla nöbet tutulması, karaborsacı ve tefecilerle mücadele edilmesi gibi asayiş olaylarının da çözüm merkezi halini almıştır. Ülkücü hareket dışında tüm siyasi kimliklerin temsil edildiği halk komiteleri, 80 öncesi Türkiye'sinde alışılmışın dışında bir portre çizmekteydi.

Üye sayısı 3 ile 7 arasında değişen ve mahalle halkının doğrudan temsilcilerini belirlediği halk komiteleri, Türkiye siyasi tarihinde yerel yönetimler alanında gerçekleştirilmiş en önemli atılımdır. Daha önce benzer çalışmalar yapılmışsa da proje aşamasında kalmış ve hayata geçirilememiştir. Parti programına 1976'da yerel yönetimler bakanlığı kurulmasını ekleyen ve demokratik bir yerel yönetimler oluşturma çabası içindeki CHP'nin girişimleri buna örnek olarak gösterilebilir. (Demirbilek, 2011; 99-168) Günümüz kent konseyleri ve bu konseyler çerçevesinde

meydan gelen sivil mahalli yapılanmalar, Terzi Fikri'nin halk komiteleriyle demokratikliği ve işlevselliği bakımından kıyaslanamayacak ölçüde zayıf kalmıştır.

4.2.4. Askeri Müdahale – Nokta Operasyonu

Fatsa belediyesinin halk merkezli politikaları ve uygulamalarının Fatsa'da karşılık bulması ve sosyal belediyecilikte oluşturduğu rol model devlet idarecileri başta olmak üzere toplumun gerici ve anti-sosyalist cephesi tarafından kamu imkanları kullanılarak engellenmeye çalışılmışsa da Terzi Fikri'nin kentteki etkisi gün geçtikçe artmaktaydı. Fatsa'da yaşananların diğer kentlerde de yaşanmasından kaygı duyan dönemin Milliyetçi Cephe hükümeti, askeri bir müdahale ile Terzi Fikri yönetiminin sonlandırılması yoluna gitmiştir. Aksi durumda sosyalist düşünce ve yönetim sistemi halktan destek görecektir ve toplumun sosyalizm karşısındaki önyargıları son bulacaktı.

MC hükümeti başbakanı Süleyman DEMİREL, ülkenin içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik krize çözüm üretmek yerine Fatsa'daki meşru belediye yönetimini sonlandırmayı kendine vazife edinmiştir. Aynı tarihlerde Çorum'da Alevi mahallelerine saldırılar yapılarak kentteki Alevi yurttaşlarımız öldürülürken, Çorum'u bırakın Fatsa'ya bakın diyen başbakan, 11 Temmuz 1980'de Fatsa'ya askeri müdahale yapılmasının öncüsü olmuştur.

AP, MSP ve CHP ilçe başkanlarının Fatsa'da komünist işgal yoktur açıklamasına rağmen yapılan askeri müdahalede birçok kişi maskeli muhbirlerin yardımıyla tutuklanmıştır. Fatsa Belediyesi de bu operasyon kapsamında askerlerce basılmış Terzi Fikri tutuklanarak, cezaevine gönderilmiştir. 12 Eylül 1980 askeri darbesinin provasını yapmış ve Fatsa'nın otonomi ilan ederek, vatan toprağının SSCB'ye katılmasının önlenmesi Fatsa askeri operasyonunun gerekçesi olarak gösterilmiştir. Operasyon sonrası Fatsa kaymakamı, Bakanlar Kurulu kararıyla belediye başkanı olarak atanmış ve Terzi Fikri'nin başkanlığı son bulmuştur. Terzi Fikri uzun cezaevi ve işkence süreci sonunda, 4 Mayıs 1985'te yorgun kalbine yenik düşerek hayatını kaybetmiştir. (Demirbilek ,2011; 169-175)

4.2.5.Fatsa Deneyiminin Toplumsal Yansımaları

4.2.5.1. Dönem Tanığı İle Yapılan Görüşme

Fatsa'da Terzi Fikri döneminin, halk tarafından kısa sürede benimsenmesinin nedenlerini ve bu demokratik deneyimin askeri müdahale ile sonlanmasının sonuçlarını

açıklayabilme ve kurulan halk komitelerinin belediye yönetimindeki işlevselliğinin nasıl sağlandığını açıklayabilmek amacıyla, dönemin siyasi yöneticilerinden ve Terzi Fikri'nin en yakınındaki dönem tanığı ile 11.9.17 tarihinde görüşme yapılmış ve yaklaşık dört saat süren görüşme ses kaydına alınmıştır.

Araştırmacı: Fatsa'da sosyalist siyasi hareketteki rolünüzü ve Fatsa'nın Terzi Fikri'nin belediye başkanı seçilmeden önceki sosyal ve politik yapısını kısaca anlatır mısınız?

Dönem Tanığı: Eğitim Enstitüsü mezunu bir öğretmenim. Halkevleri, TÖB-DER gibi kuruluşlarda görev yaptım. Öğretmen hareketinin örgütlenmesine katkı sağladım. 1979 yılında öğretmenliği bırakıp, devrimci/sosyalist mücadelenin içinde yer aldım. Terzi Fikri'nin belediye başkan adaylığı ve başkanlık sürecinde Fatsa'da kurulan yapının içindeydim.

Fatsa ve yöresi, Türkiye'nin o dönemki siyasal, sosyal ve ekonomik koşullarından ayrı bir sürecin yaşandığı bir yerd. 70'li yıllarda Fatsa'da yoksul halk kesimlerinin bazı talepleri ve karşı karşıya olduğu zorluklar bulunmaktaydı. Fatsa ve çevresinde tefecilik oldukça yaygındı ve halkın kazanımları, tefeci tüccarlar tarafından sömürülmekteydi. Buna karşı halkın ekonomik sorunlarına sahip çıkan bir anlayış örgütlenmekteydi. Dönemin devrimci hareketi de bu temelde yükselen bir mücadele vermekteydi. Kentteki esnafın, fındık üreticisinin, kıyı balıkçılığıyla uğraşanların sorunlarına çözüm üretmeyi, dönemim faşist ve baskıcı uygulamalarına karşı gelmeyi görev edinen bir anlayışa sahipti bu devrimci hareket. Aynı zamanda fabrikalardaki işçilerin emek mücadelesine sahip çıkmayı da görev kabul etmekteydi.

60'lı yıllarda TİP'in kurulması, işçi örgütlenmesi gibi faaliyetler olsa da çalışmanıza konu olan yeni demokrasi anlayışının inşası 12 Mart sonrasındaki mücadeleye, özellikle 1975–1980 arasındaki sürece dayanmaktadır. 12 Mart sonrası ülkede büyük bir tahribat oluştu. Çok sayıda solcu/devrimci göz altına alındı, hapsedildi, işkencelere maruz kaldı. Aynı dönemde yaşana Kızıldere olayı neticesinde de Fatsa'da büyük bir operasyon yapıldı ve Fatsa'daki birçok kişi bu olaya yardım ettiği gerekçesiyle tutuklandı. Hatta, Kızıldere'de katledilen 10 kişiden 3'ü Fatsalıydı. Ahmet ATASOY, Ertan SARUHAN, Nihat YILMAZ katledilen 3 Fatsalı devrimciydi. Katledilen 3 kişiye duyulan sempati dolayısıyla Fatsa'daki devrimci harekete katılımları arttırdı. Kentteki devrimci potansiyel, pratiğe dönüşmeye başladı. 77 Haziran'ında Halkevi başkanı

Kemal KARA'nın resmi-sivil faşistlerce öldürülmesi, bu olayın kentte yarattığı tepkiler sonucu devrimci saflar güçlendi ve solun bileşenlerinin bir araya gelmesi için anormal bir efor sarf etmedik. Tüm bu yaşananlar, bizi belediye seçimlerine götüren sürecin başlangıcıydı.

Fatsa'da devrimci hareketin güç kazanması ve halktan destek görmeye başlamasıyla, Milliyetçi Cephe hükümetleri, karşıt görüşlülere devlet kadrolarına yerleştirmeye başladı. Banka müdürleri, okul idarecileri, hastanede görevli doktor ve diğer kamu personelleri, vergi memurları gibi kadrolar bir anda faşistleştirildi. Emperyalist/kapitalist sistemin oyunlarından bir sahnelendi. İlçede komando kampları kurulu ve faşist bir emniyet amiri görevlendirildi. Buna karşılık, kentte kurmak istediğimiz devrimci gençlik derneğinin ve halkevinin kuruluşuna izin verilmedi. Zamanla bu sorunu aşarak, TÖB-DER ve Halkevi gibi ilerici dernekler kurulmaya başlandı. Dernek çatısı altında örgütlenen devrimci/sosyalist harekete mensup kişiler, üyeleri oldukları demokratik ve özgürlükçü sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla, halkın aza önce sözünü ettiğimiz tüm sıkıntılarına çözüm üretmeye başladılar. Bu sıkıntıların başında faizcilik geliyordu. Kentteki herhangi bir esnaf veya findık üreticisi bankalardan kredi ve destek almazdı ve tefecilere mecbur bırakılırdı. Tefecilerden alınan borca karşılık, açık senet imzalatırılıyor, borca giren kişinin ne kadar ödeyeceğini tefeciler takdir ediyordu. Dolayısıyla, söz konusu borç bitmiyordu. Bu nedenle, örgütlenmemiz belirli bir noktaya ulaştığında ilk el attığımız konu tefecilik sorunu olmuştu. Köylerde ve mahallelerde örgütlenme çalışmalarımızda ilk gelen talep bu soruna çözüm üretmemiz ve halkı tefecilerin elinden kurtarmamızdı. Diğer yandan, özellikle 1978-1979 yıllarında etkisini arttıran karaborsacılık ile de mücadele etmekteydik. Un, yağ, şeker gibi halkın temel ihtiyaçları bulunmakta zorluk çekilmekte ve bu mallar karaborsacıların elinde, devletin belirlediği rayiç fiyatların üzerinde halka satılmaktaydı. Bizler de karaborsacılık yapanların depolarının basarak, bu malların belirlenen fiyatlarla halka satılmasını sağladık. Toplanan paranın ise karaborsacının kasasına girmesini sağladık. Toptancının malını dahi bedava dağıtmadık. Bir yanda karaborsacının dahi hakkını koruduk. Gazyağı, benzin gibi ürünlerin de halka eşit olarak dağıtılmasını sağladık.

Fatsa'nın en önemli geçim kaynağı olan findık için hükümet tarafından belirlenen miktar, üreticinin emeğinin karşılığını almasına engeldi. Terzi Fikri'nin de organizasyon sürecinde yer aldığı ve ön saflarda bulunduğu findık mitingleri

düzenlendi. Bu mitingler sonucu hükümet açıkladığı taban fiyatlarını yükseltmek zorunda kaldı.

Araştırmacı: Belediye başkan adaylığı süreci nasıl gelişti? Dönemin belediye yönetimindeki aksaklıklar sonucunda mı Terzi Fikri'nin adaylığı söz konusu hale geldi? Başkan adaylığı planlı bir süreç miydi?

Dönem Tanığı: Dönemin belediye başkanı Nazmiye KOMİTOĞLU, bizlerin de öğretmenliğini yapmış olan kadın bir belediye başkanıydı. Dönemin devrimci gençleri ve demokratik kuruluşların da desteğini alarak belediye başkanı olmuştu. Bizlere halktan gelen taleplerin yerine getirileceğini taahhüt ederek seçimi kazanmıştı. Ancak ilerleyen dönemde, başkanın sağlık sorunları nedeniyle, görevini yerine getirememesi ve ona vekalet eden kişinin belediye yönetiminde aksaklıklara yol açması sonucu, belediye çalışmaları tartışılmaya ve alternatifler konuşulmaya başlanmıştı. Belediye başkanının hayatını kaybetmesiyle de Fatsa'da belediye seçimleri süreci başlamış oldu.

Terzi Fikri'nin isminin ön plana çıkmasının başlıca nedenleri ise Terzi Fikri'nin TİP çatısı altına siyasi faaliyetleri ve halkın sorunlarına çözüm üreten siyasi duruşuydu. Kısa zamanda Terzi Fikri'nin terzihanesi halkın şikayetlerini dile getirdiği, üniversiteli gençlerin ülke meselelerini tartıştığı bir kampüsü halini almıştı. Terzi Fikri'nin siyasete dahil olmasında ve halk tarafından sevilen biri olmasında Ziya YILMAZ'ın büyük bir etkisi vardır. Ziya YILMAZ Fatsa'da ışığı ilk yakanlardan biri olmuştur.

Araştırmacı: Terzi Fikri'nin üyesi olduğu ve Tıp'ten aday olmayarak bağımsız bir aday olmasının sebebi TİP içindeki ayrışmalar mıydı?

Dönem Tanığı: Fatsa sol siyaseti, sosyalist hareketin farklı fraksiyonlara bölünmesinde ve siyasi partilerdeki ayrışmalardan etkilenmeden yoluna devam etmiştir. Fatsa solu farklı siyasi parti veya örgütlerde yer alsa da DEV–GENÇ çizgisinde yoluna devam etmiştir. Çevre il ve ilçede farklı siyasi unsurlar hâkim olsa da Fatsa'da egemen güç DEV–GENÇ'ti. Bu durum Fatsa devrimci hareketinin bölünme yaşanmadan birlikte hareket etmesine olanak sağlamıştır. DEV–GENÇ'in takip eden dönemde DEV-YOL olarak devam etmesiyle, Terzi Fikri de bu yapıda yer almıştır. Dolayısıyla adaylık süreci de herhangi bir siyasi parti kanalıyla gerçekleşmemiştir.

Araştırmacı: Seçim kampanyası sürecinde neler oldu? Fatsa halkı hangi söylemlerle ikna etmeyi başardınız?

Dönem Tanığı: Seçim süreci, Fatsa'daki kamu idarecilerinin, emniyet güçlerinin ve sağ görüşlülerin devletin tüm imkan ve kaynaklarını kullanarak Terzi Fikri'yi engellemeye çalıştığı ve üç kez silahlı saldırıya maruz kaldığımız bir süreçti. Provokatif birçok girişimde bulunuldu. Mahallelerde örgütlü bir yapımız seçim öncesinde vardı ve 11 mahallede kurduğumuz faşizme direniş komiteleri, propaganda sürecimizi kolaylaştırdı. Kahveler seçim bürosu haline getirildi ve Fatsa'da çalınmadık kapı bırakmadık. Terzi Fikri, Fatsa'nın tüm köylerini ziyaret ederek, demokratik bir yapı oluşturulacağını ve sosyalizmin öncüsünün halk olduğunu, bizlerin ise sadece araç olduğunu söyledi ve halkın öz gücüne güvenmesi gerektiğini her yerde anlattı.

Buna karşılık, sağda Terzi Fikri'ye karşı birlik oluşturulmaya çalışıldı. Milli Selamet Partisi adayı, Adalet Partisi adayının lehine seçimden çekildi. İlçe seçim kurulu tarafından sandıklarda görev almamız engellenmeye çalışıldı. Buna karşılık, sandıkta görev almamız konusunda, Demokratik Parti Fatsa İlçe Başkanlığı kanalıyla sandıkta görev alabilmemiz sağlandı. Tüm engelleme ve baskılara ve seçimin iki kez ertelenmesine rağmen Fikri SÖNMEZ, seçimleri farkla kazanarak, Fatsa belediye başkanı seçildi.

Araştırmacı: Belediye başkanlığı dönemini ve kurulan halk komitelerinin Fatsa'daki etkisini anlatır mısınız?

Dönem Tanığı: Terzi Fikri göreve geldiğinde, Fatsa'nın yol sorunu vardı. Fatsa belediyesinin ekipman yetersizliğine çözüm üretmek için, Perşembe, Ordu ve Aybastı gibi çevre belediyelerden iş makineleri aldı. Personel sorunu ise halkla Çamura Son kampanyasını başlatarak çözdü. Bir hafta boyunca eline kürek alarak, Fatsa halkıyla birlikte, yolların tamir edilmesi ve temizlenmesi çalışmalarına katıldı. Çevre illerden gelenleri Fatsa halkı evinde misafir etti ve Fatsa sokaklarında uzun masalar oluşturularak, herkes Çamura Son kampanyasına katıldı. Kentte yaşanan benzin kıtlığı sorunu da belediye kanalıyla çözüldü. Samsun'daki Petrol Ofisi Bölge Müdürlüğü'ne giden Terzi Fikri, halkının benzinsiz kalması durumunda, Fatsa sahil yolunu kapatacaklarını, hiçbir aracın Fatsa'dan geçemeyeceğini söyledi. Bunun sonucunda Fatsa'ya gönderilen benzin belediye tarafından eşit olarak, Fatsa halkına dağıtıldı.

Fatsa'da Nisan 1980'de yapılan Halk Şenliği ise, dönemin en önemli projelerinden biridir. TRT başta olmak üzere, birçok gazeteci ve basın mensubunun takip ettiği, ODTÜ, Ankara SBF başta olmak üzere akademisyenlerin katıldığı, büyük bir şenlik düzenlendi Tiyatro, konser vb. etkinliklerin yapıldığı, siyasi ve toplumsal tartışmaların yapıldığı bu şenliği dönemin akademisyenlerinden şu an CHP genel başkan yardımcısı olan Tekin BİNGÖL, Fatsa'da Paris Komünü kuruldu şeklinde yorumlamıştı.

Kültürel ve sosyal etkinliklerin dışında, ekonomik anlamda da Fatsa belediyesinde önemli gelişmeler yaşanmıştı. Gereksiz harcamalara son verilmiş ve belediyenin canlı hayvan, şerefiye ve liman gibi gelirleri önemli oranda artmıştır. Belediye meclis toplantıları halka duyurularak, halka açık olarak yapılmıştır. İkinci Milliyetçi Cephe hükümeti tarafından belediyeye dört kere idari müfettiş gönderilmesine rağmen, tek kuruşluk yolsuzluk bulunamadı.

Araştırmacı: Halk komiteleri nasıl oluşturuldu ve komiteler belediye yönetimine nasıl dahil edildi?

Dönem Tanığı: Terzi Fikri belediye başkanı seçildi, ancak, belediye meclisi siyasi partilerden oluşmaktaydı. Bu nedenle halkın belirlediği üyelere halk komiteleri oluşturuldu. Siyasi görüşüne bakılmaksızın, mahallelerde sevilen, halkın sorunlarını bilen kişiler seçildi, Adalet Partili üyelere de seçilen oldu, herhangi bir siyasi parti veya guruba üye olmayanlardan da seçilenler oldu. Komiteler mahallelerin yol, su, kanalizasyon gibi taleplerini belediye doğrudan iletiyor ve belediye bu talepleri anında yerine getiriyordu. Bu hizmetlerin dışında komiteler, arazi anlaşmazlıklarının çözüldüğü, içki içen karısına şiddet uygulayanların, bu eylemlerine son verildiği bir komite halini aldı. Ülkede şiddet olayları yaşanmasına rağmen Fatsa, halkın güvenle yaşadığı, ailelerin çocuklarını okula huzur içinde gönderdiği bir kent halini almıştı.

Komiteler karaborsayla mücadelede de etkin bir rol oynamaktaydı. Fatsa'nın yakacak olarak kullandığı fındık kabuğu dahi karaborsaydı. FİSKOBİRLİK'ten fındık kabukları alınarak, komite kanalıyla halka eşit olarak dağıtıldı. Komiteler aynı zamanda belediyenin yanlış uygulamalardan da dönmesini sağlayan bir yapıdaydı. Örneğin, Fatsa'da belediye zabıtalara kent meydanına park eden araçlara ceza kesmişti, araç sahipleri park alanı olmaması nedeniyle bu cezalara tepki gösterdiler ve komite kanalıyla bu tepki belediye yönetimine iletilti. Belediye ise ceza kesilen vatandaşları belediyeye çağırarak, özür diledi ve yeni bir park alanı belirleyerek, soruna çözüm

üretti. Bunun dışında belediyenin almış olduğu, Kızıldere katliamının yıldönümünde, esnafın boykot eylemine katılarak, dükkânlarını kapatması kararına esnaftan tepki geldi. Kent esnafı, eylemin pazartesi gününe denk geldiğini, Fatsa'daki köylülerin pazartesi günü kent merkezine inerek, alışveriş yaptığını ve boykot kararının esnafı zarara uğratacağını belirttiler. Bu haklı talep sonucu, boykot iki saatle sınırlandırıldı ve esnafın mağduriyeti giderilmiş oldu.

Araştırmacı: Terzi Fikri'nin belediye başkanlığının son bulması ve Terzi Fikri'den sonra bu modelin Fatsa'da uygulanamama sebepleri nelerdir?

Dönem Tanığı: Fatsa'da yaratılan yeni yerel yönetim modelinin, halk üzerinde yarattığı etki, dönemin iktidarını oldukça tedirgin etti. Bir sonraki yerel seçimler çevre il ve ilçelerde yerel dengelerin değişebileceği endişesi doğdu. En önemli çekinceleri ise; halkın sosyalist yönetim sistemine ve dönemin devrimci hareketine sempati duymaya başlamasıydı. Hatta, CHP'li başkan adayı Zeki MUSLU, "Eğer 12 Eylül darbesi yaşanmayıp, yerel seçimler yapılsaydı DEV-YOL, 35-40 belediyeyi alırdı." demişti. 11 Temmuz 1980'de askeri bir operasyonla belediye yönetimine el konuldu, Terzi Fikri tutuklanarak, ceza evine gönderildi. Fatsa'da 15-35 yaş arasındaki herkes tutuklandı. Devrimcilere karşı büyük bir operasyon yapıldı. Devlet tarafından aranan 12 ceza evi firarisi faşist, bu operasyonlarda maskeli muhbir olarak kullanıldı. Dönemin valisi Reşat AKKYA ilerleyen günlerde, bir gazeteciye verdiği demeçte sadece firari faşistlerin değil, kentteki hayat kadınlarının dahi muhbir olarak kullanıldığını söyledi. Sivil milislerin askeri operasyonlarda denenmesi, bugün güneydoğuda uygulanan koruculuk sisteminin de dayanağıdır. Kenan EVREN ise, 12 Eylül darbesini yapmasalardı, Fatsa'dakilerin ülke yönetimini ele geçireceğini belirtmişti. Terzi Fikri'nin sayesinde Fatsa halkının elde ettiği tüm kazanımlar bilinçli şekilde yok edilmiş, Terzi Fikri ve uyguladığı yönetim sisteminin tüm izleri yok edilmiştir.

Kısacası 12 Eylül Fatsa'ya bir yıl önce geldi ve darbenin provasını Fatsa'da yaptı. Fatsa'da yaşanan sıkıyönetim ve baskılar sonucu Fatsa'da siyasi ve toplumsal bir dönüşüm yaşandı. Bir dönem fikir kulüplerinin, hak temelli derneklerin, sendikaların hâkim olduğu, demokratik ve katılımcı bir yönetime sahip Fatsa'da bugün sekiz dini cemaat yurdunun ve sayısız kuran kursunun olduğu gerici bir yapılanma hâkim.

4.2.5.2. Genel Değerlendirme

Dönem tanığı ile yapılan görüşme sonucunda Terzi Fikri'nin uygulayıcısı olduğu yerel yönetim modelinin başarıya ulaşmasının nedenleri analiz edilebilmekle birlikte, belediye başkanlığı öncesinde yaşanan siyasi sürecin, modelin gelişimine olan katkıları açıklanabilmektedir. Özetle, dönemin siyasi atmosferinin tüm zorluklarına rağmen, halkın doğrudan katılım sağladığı bir kent yönetimi oluşturan Terzi Fikri, söz konusu yönetimin sosyalist düşüncesinin bir gereği olmasının yanında, yaşadığı kenti yaşanabilir bir bölge haline gelmesi için mücadele etmiştir. Belediye başkanlığı makamının yüklediği sorumlulukları dışında, kentteki toplumsal eşitsizliklerin ortadan kalkması, gelir dağılımında adaletin sağlanması noktasında da önemli çalışmalarda bulunmuştur. Fatsa ekonomisinin can damarı olan fındık üreticilerinin emeklerinin karşılığını alması için belediyenin tüm imkanlarının seferber etmekle birlikte, mensubu olduğu siyasi akımın bölgedeki gücünden, yeri geldiğinde illegal yöntemlere de başvurarak faydalanma yoluna gitmiştir.

Sistemin ana unsurlarından biri olan halk meclislerinin, günümüz de gerekli yasal düzenlemeler yapılarak uygulanabilmesi mümkündür. Ancak, Fatsa modelinin tek eksik ögesi olarak görülen meclislerin yasallığı sorunu da mahalle meclislerini kent konseyinin yasal organı haline getirerek çözüme kavuşturulabilir.

Terzi Fikri'nin kısa süren ancak, Türkiye siyasi tarihinde derin izler bırakan belediye başkanlığı döneminin, hangi evrelerden geçerek uygulandığını ve bu uygulamaların toplumsal yansımalarını irdelemek için, mahallinde araştırmalar yapılmasının etkili sonuçlar doğurması beklenmiştir. Ancak, günümüz Fatsa'sının siyasi, sosyal ve ekonomik yapısı buna elverişli değildir. Fatsa, 1980 sonrasında yaşanan siyasi ve toplumsal yozlaşmadan fazlasıyla nasibini alan bir bölge olmuştur. Toplumun öncelikleri değişmiş ve ilçede hâkim siyasi aktörler farklılık göstermeye başlamıştır. Sol/sosyalist düşünce etkisini tamamen yitirmiş, muhafazakâr ve milliyetçi söylemler kabul görmeye başlamıştır.

5.KENT KONSEYLERİ

5.1. AB Yerel Özerklik Şartı Ve Kent Konseylerinin Kuruluşu

Avrupa Yerel Özerklik Şartı, Avrupa Konseyi bünyesinde 15 Ekim 1985 tarihinde imzaya açılan ve Türkiye tarafından da 21 Kasım 1988'de imzalanan belgedir. Giderek artan görev ve sorumlulukların karşılanması için yerel yönetimlere esneklik tanınması, yerel yönetimlere görevlerini en iyi şekilde gerçekleştirecek yönetim yapısını sağlanması ve yerel yönetimleri merkez müdahalesinden korunmasını amaçlamaktadır. (Toksöz ve diğerleri, 2007; 27) Aynı zamanda merkezin yetkilerini yerel yönetimlerle paylaşarak, yükünün hafifletilmesi başlıca hedeflerdendir. Gerek üye ülkeler gerekse aday ülkelerde yerel yönetimlerin yetkilerinin arttırıldığı, demokratik bir Avrupa oluşturma amacıyla, yerel yönetimlerde yeni organlar ve çalışma guruplarının doğmasını beraberinde getirmiştir.

Yerel yönetimlerin yetkilerinin arttırılması ve kamu hizmetlerinin ifasında karar mekanizmalarının mahalli idareler haline gelmesi, yerindenlik kavramı çerçevesinde değerlendirilmelidir. Yerindenlik ilkesinin kavram olarak kullanılması ve yaygınlaşarak yerellik ilkesinin yerini alması da Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile olmuştur. Şartın 4. maddesinin 3. fıkrasında “kamusal sorumluluklar - genellikle ve tercihen- vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından kullanılır” denilerek yerinden yönetim ve yerindenlik ilkesi tarif edilmektedir.

Kent konseyleri de bu ilkeler çerçevesinde oluşturulan bir organdır. Kentin sorunlarının tespiti, çözüm önerilerinin oluşturulduğu, kentin gelişiminin hedeflendiği sivil toplumun ortak aklıyla, tavsiye niteliğinde kararların alındığı, belediye bünyesinde çalışmalarını yürüten sivil bir platformdur. Aldığı kararlar takip eden ilk belediye meclis toplantısında meclis üyelerine okunmakla birlikte, tavsiye niteliğinde kararlar olup, herhangi bir hukuksal bağlayıcılığı yoktur. Türkiye her ne kadar 1988 yılında Avrupa Yerel Özerklik Şartı’nı tanısa da kent konseylerinin kuruluşu için 2000’li yılları

beklemek zorunda kalacaktır. Kent Konseylerini çalışma esasları ve yasal sınırları 5393 sayılı kanun kapsamında çıkarılan yönetmelikle belirlenmiştir. (Bkz. Ek-1)

Avrupa'nın demokratik ve katılımcı bir yerel yönetim modeli oluşturma çalışmaları ve üyelik sürecindeki Türkiye'de kent konseylerinin kurulması, kent yönetiminde siyasi idarecilerin dışında sivil unsurların da yönetime kısmen de olsa katılımı açısından önem arz etmektedir. Türkiye bu belgeye imza atmakla birlikte bazı maddelere çekince koymuştur. (Bkz.Ek-2)

Söz konusu maddelere çekince konulmasının en önemli nedenlerinden biri Türkiye'nin merkeziyetçi devlet geleneği olarak gösterilebilmektedir. Türkiye'nin bu yapısı ve kamu kurumlarının bu yapı çerçevesinde teşkilatlandırılması nedeniyle yerel yönetimlerin yetkilerinin arttırılması kısa sürede kabullenilecek bir tutum değildir. En basit kamu işlemlerinin dahi merkezden yapılma alışkanlığı, kamu hizmetlerini aksamasına yol açması, yurttaşlarca da kabul gören bir durum haline gelmiştir. Avrupa'da örneklerine rastladığımız, asayiş, vergi toplama, tüzük ve yönetmelik çıkarma gibi geleneksel kamu hizmetlerinde yerel yönetimlerin de söz sahibi olduğu ve halk meclisleri gibi sivil unsurların kararlarının bağlayıcı olduğu uygulamaların ülkemizde kısa zamanda yaşanabileceğini öngörememekteyiz.

Türkiye'nin anlaşmanın bazı maddelerine çekince koymasının bir diğer nedeni de ülkemizin güneydoğusunda yaşanan terör sorunu ve bölgeden gelen özerklik talebi sonucu ülkenin üniter devlet yapısının zedeleneyeceği ve toprak bütünlüğünün bozulacağı kaygısıdır. Yerel yönetimlerin iç örgütlenmelerinde serbest bırakılması, kamu kaynaklarının kullanımında yerel yönetimlerin yetkilerinin arttırılması vb. düzenlemeler sonucunda bölgede devlet otoritesinin zayıflayacağı düşüncesi hakimdir

Türkiye'de demokratik, katılımcı ve merkezin hegemonyasından azade olmuş bir yerel yönetim sistemi mümkündür. Ancak, merkeziyetçi bir yerel yönetim yapısıyla, eski Anadolu uygarlıklarında görülen, 21.yy. Türkiye'sinde emsallerinin rağbet gördüğü beylik, cemaat ve vakıf uygulamalarıyla çağdaş bir yönetim yapısı oluşturulamayacağı aşıkardır. (Yazıcıoğlu, 1998; 98)

5.2. Kent Konseyinin Yapısal Sorunları

Kent konseyleri, belediyelerin çalışma guruplarından biri olarak yasal bir düzenlemeyle güvence altında olsa da aldığı kararların tavsiye kararı niteliğinde oluşu

ve yöneticilerin siyasi otoritelerce dolaylı olarak belirlendiği göz önüne alındığında, halk meclisi kimliğinden oldukça uzaktadır. Belediyenin siyasi karar vericilerinin etkisinde olan bir yapıdan kentin ortak sorunlarına kentli bakış açısıyla çözüm getirmesi beklenemez. Kent konseylerinin siyasi aktörlerce Avrupa Birliği'nin dayatması olarak görülmesi ve yerine getirilmesi gereken yasal bir prosedür olarak görülmesi ve yerel iktidarın halkla paylaşılmasının siyasi gücünü zayıflatacağı düşüncesiyle hareket edilmesi, kent konseylerinin başlıca sorunlarındandır. Kent konseyinin aldığı kararların ilk meclis toplantısında okunması ise konsey kararlarının sadece öneri niteliğinde kalmasına ve kent yönetiminde tek unsurun belediye meclisleri olarak kalmasına neden olmaktadır.

Kent konseylerinin kamu kurumlarıyla doğrudan ve dolaylı olarak herhangi bir ilişkisinin olmaması ve merkezden ve yerel makamlardan kaynak aktarımı olmaması, konsey yönetiminin ve genel kurulun meşruluğu konusunu tartışmaya açmaktadır. Belediye bütçesinden ayrılan kısıtlı kaynağın nasıl ve ne şekilde kullanılacağı konusunda kent konseyinin yetkilerinin oldukça dar olması da konseyin eylemselliğini ve etkinliğini oldukça zayıflatmaktadır.

Birleşmiş Milletler 'in Rio Yeryüzü Zirvesi'nde (1992) kabul ettiği ve üye ülkelerin taahhütleriyle güvence altına alınan, saydam, hesap verebilen, katılımcı, yerindelik ve etkinlik gibi kriterlere dayanan, çok aktörlü ve toplumsal ortaklıklara dayalı yönetim anlayışı ülkemiz yerel yönetimlerinde karşılık bulamamaktadır. Bu bağlamda, kent konseylerinin, kent yönetimlerine dahil olma çabaları sonuçsuz kalmaktadır. (Yıldırım ve Öner, 2003; 15-41)

Kent konseyleri üyeleri ve idarecileri, mahalli müşterek ihtiyaçların karşılanması, kalkınma öncelikleri ve kamu kaynaklarının kullanımı noktasında öncelikle kentte yaşayan bir birey olarak hareket eder. Kentli bakış açısıyla sivil toplum mekanizmasının içinde yer alır ve kent konseylerini bunun için bir araç olarak görmektedir. Belediye meclisleri ise siyasi aktörler için, yerel iktidarın ele geçirildiği bir araçtır. Yerel kaynakların kullanımı ve kamu hizmetlerinin ifasında seçmeni memnun etme ve siyasi makamını koruma kaygısıyla hareket eder. Dolayısıyla kentte yaşayanlar, belediye meclisleri ve belediye başkanınca alınan oyun korunması gereken seçmenler, kent konseyi üyelerince ise birlikte yaşadıkları ve kalkındırılması gereken kentteki hemşerisidir. Bu nedenle siyasi ve sivil yöneticilerin kentin öncelikleri

konusunda yaşadığı çatışma kaçınılmazdır. Bu çatışmadan ise anayasal güvence altındaki hukuki konumu göz önünde bulundurulduğunda siyasi yöneticiler istedikleri sonucu almaktadır. Kent konseylerinde belediye meclis üyeleri, il genel meclis üyeleri, parti temsilcileri, bölge milletvekilleri, parti temsilcileri gibi siyasi kimliklerin varlıkları ve kent konseyi yönetmeliği kapsamında karar mekanizmalarında aktif rol oynamaları da kent konseylerinin yerel halk meclisi kimliğine zarar vermektedir.

Kent konseyi yönetmeliği uyarınca konseyin yönerge çıkarma, genel kurulu toplama, aldığı kararların uygulanmasında belediye başkanının vesayetine tabi olması, konseylerin kurulma nedeni olan demokratik ve katılımcı bir yerel yönetim oluşturma gayesiyle ters düşmektedir. Mevcut yönetmelik konseyin seçilmiş ve doğal üyelerinin belirlenmesi noktasında da oldukça yetersizdir. Bu nedenle kentteki hâkim siyasi parti ilk genel kurulda belediye başkanı çağrısıyla yürütme organlarının belirleyebilmekte ve kent konseyi organları kentte iktidar olan siyasi partinin hamiliğinde çalışmalarını yürütmek zorunda kalmaktadır. Belediyenin kent konseyine aktarmış olduğu kısıtlı bütçe yine belediyenin siyasi yöneticilerinin tekeline girmektedir.

Kent konseyleri yönetmeliği sivil toplum kuruluşları, meslek odaları, sendikalar, işveren temsilcileri, öğrenci temsilcileri ve siyasi partilerin de görüşleri alınarak, yeniden düzenlenmelidir. Kent konseyleri, sadece Avrupa Birliği üyelik sürecinin yerine getirilmesi gereken şartlarından biri olarak değerlendirilmemelidir. Türkiye idari teşkilatlanmasının zayıf kalan yerel yönetimler ayağını güçlendirecek, demokratik bir kazanım gözüyle bakılmalıdır.

5.3.Önerilen Kent Konseyi Modeli

5.3.1.Önerilen Modelin Amacı

27 Mayıs 1960 darbesi cumhuriyet tarihimizin en demokratik anayasasını sunmakla birlikte, darbe sonrası merkez yönetiminde de ciddi reformlara gitmiştir. Batı demokrasilerinde de örneklerini gördüğümüz çift meclisli sistem uygulanmaya başlanmış, 1961 yılı itibariyle Türkiye Büyük Millet Meclisi ile birlikte Cumhuriyet Senatosu kurulmuştur. Devrim niteliğindeki bu uygulamada 12 Eylül 1980 askeri darbesine kadar uygulanmış ve yasama organının etkinliği arttırılmıştır. Seçilmiş senatörler, kontenjan senatörleri ve daimî senatörler vasıtasıyla senato, meclis ile bir denge mekanizması oluşturmuştur. Parti politikaları hâkim güç olmaktan çıkarılmış ve

yasama sürecine toplumun tüm kesimleri dahil edilmesi amaçlanmıştır. (Özgişi ,2012; 57)

Yasama organının etkin ve verimli bir şekilde çalışmasının sağlayan ve kuruluş amaçlarının büyük oranda gerçekleştirildiği çift meclisli yönetim sisteminin yerel yönetimlerde uygulanması mümkündür. Feodal ilişkilerle yerel siyasetin içinde yer alan ve seçmenlerin taleplerinden çok parti politikaları çerçevesinde hareket eden, halkı temsil noktasında oldukça yetersiz olan siyasilerden oluşan belediye meclislerinin yanında toplumun her kesiminin temsil edildiği bir yapı olan kent konseyleri de yerel parlamentolardan biri halini almalıdır. Meclislerin yanında halkın oyuyla seçilen kent konseyleri de işlerlik kazanarak meclisi denetleyen ve merkez yönetimde örneğini gördüğümüz senatolar gibi akademik ve toplumsal çalışmalar yapan bir organ daha belediye yönetimine dahil edilmelidir.

Kent konseyleri, görev ve yetkileri kanunla belirlenen, kararlarının hukuki bağlayıcılığı olan, meşruluğu tartışılmayan ve katılımcı demokrasiyi sağlayan bir meclis halini almalıdır. Böylece Avrupa'nın öngördüğü bir yerel yönetim modeli oluşturulur ve yapılacak köklü bir değişiklikle, ülke demokrasimize katkı sağlayacak bir yapılanmanın önü açılmalıdır.

5.3.2.Kent Konseyi Ve Organları

Kent konseyi, konsey yürütme kurulu, denetim kurulu, mahalle komiteleri, çalışma esasları ve görevleri konsey yürütme kurulu tarafından belirlenecek alt komisyonlardan oluşur. Kent konseyinin görevleri, belediye meclisinin etkin ve verimli çalışmasının sağlayacak proje ve planlar oluşturmak, kentin müşterek ihtiyacını karşılayacak, kent yararına plan ve projeler üretmektir. Belediye bütçesinin 1/5'i oranında ayrılan bütçeyi kullanan kent konseyleri, belediye meclislerinin danışma organı niteliğindeki halk meclisleridir.

5.3.2.1.Kent Konseyi Yürütme Kurulu

Kent konseyi yürütme kurulu, seçilmiş üyeler, doğal üyeler ve özel üyelere oluşur. Mahalli seçimleri takip eden yıl içerisinde Yüksek Seçim Kurulu'nun belirlediği tarihte konsey yürütme kurulu seçimleri yapılır. Yüksek seçim kurulu, bu seçimleri ekonomik kriz, olağanüstü hâl vb. durumlarda en fazla altı ay süreyle erteleyebilir. Konsey yürütme kurulu sayısı, belediye meclis üye sayısının yarısı oranında asil üye ve asil üye

sayısının yarısı oranında yedek üye ile beş yıl süreyle seçilir. (Bkz. Ek-3) Seçim bölgesine son altı ay içerisinde kaydını yaptırmış olan seçmenler kent konseyi seçimlerinde oy kullanamaz. Bu kural, yurttaşın seçim hakkının ihlaline yol açsa da mahalli seçimlerden istediği sonucu alamayan siyasi partilerin, konsey seçimlerini etkilemesinin önüne geçmektir. Konsey yürütme kurulu seçimlerine katılmayan seçmenler, mahalle komite seçimlerinde de oy kullanmaz. Seçmen sayısı, konsey üye sayısına bölünerek her bir konsey yürütme kurulu adayının alması gereken oy hesaplanır. Konseye liste olarak aday olunabileceği gibi, (Örnek: 1 numaralı liste, 2 numaralı liste) bireysel olarak da aday olunabilir. Konseyin 1/3'ü kadın üyeler, 1/10'u 25 yaşın altındaki genç üyelere oluşmak zorundadır. Ancak bu kotadan yararlanan üyelerin alınması gereken oyun en az yarısını alması gerekir. Kadın ve genç kotasının her ikisinden de yararlanan aday iki kotada birlikte değerlendirilir. Konseyin seçilmiş üyelerinin herhangi bir kamu görevi olmaması ve herhangi bir siyasi partide görev almıyor olması gerekmektedir. Oyların eşit olması durumunda adaylar arasında seçim kurulu başkanı tarafından kura çekilir.

Konseyin doğal üyeleri ise, mahalle muhtarları, kentte bulunan sendika, meslek odası, üye sayısı kent nüfusunun 1/40'ı ve daha fazla olan sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri, kentte bulunan üniversite veya üniversitelerin öğrenci temsilcisi, mahalle komitesi başkanlarıdır. Yürütme kurulu üyeleri için kentte ikamet zorunluluğu bulunurken, doğal üyelere bu şart aranmaz.

Kent konseyi yürütme kuruluna seçilmiş ve doğal üyelerin 3/4' ünün yazılı önerisiyle, seçilmiş üye sayısının 1 /3 'ünü geçmemek üzere, kentte ikamet şartı göz önünde bulundurularak, özel üyeler dahil edilebilir. Özel üyeler, konseye ve kente fayda sağlayabileceği düşünülen, emekli diplomat, ordu mensubu, akademisyen gibi kamu görevlileri olabileceği gibi, eski milletvekili, belediye başkanı, parti yöneticileri gibi siyasi kimlikler de olabilmektedir. Doğal ve özel üyeler, seçilmiş üyelerle aynı yetkiye sahiptir ve bu haklarını bir sonraki seçime kadar sürdürürler.

Seçim sonuçlarının ilgili makamlarca tasdikini takip eden on beş gün içerisinde ilk konsey yürütme kurulu toplantısı yapılır. Toplantı çağrısını ve ilk toplantının başkanlığını en yaşlı üye yapar. İlk toplantıya sadece seçilmiş üyeler katılır ve kendi aralarında konsey yürütme kurulu başkanını seçer. Başkan kapalı oy sistemiyle ve salt çoğunlukla seçilir. İlk toplantıda başkan seçilemez ise; on beş gün içerisinde başkanlık

seçimi tekrarlanır. Salt çoğunluk bulunana kadar seçim tekrarlanır. Mazeretsiz olarak takip eden üç toplantıya katılmayan üyenin, yürütme kurulu üyeliği düşer.

Konsey yürütme kurulu toplanması için üye sayısının yarısından bir fazlasının katılımı gerekmektedir. Karar yeter sayısı ise aynı orandadır. Yürütme kurulu toplantısı, ayda bir kez, belediye meclis toplantısıyla aynı gün olmamak şartıyla olağan olarak yapılır. Yürütme kurulu üyelerin 3/4'ünün yazılı önerisiyle olağanüstü toplanır. Toplantılara başkanlık eden, toplantı gününü belirlemekle ve konseyi tüzel kişiliğini temsille görevli konsey başkanı, belediye meclis toplantılarına da kent konseyi adına katılır. Belediye meclis toplantısında söz hakkı var ancak oy hakkı yoktur. Belediye başkanı da konsey toplantılarına katılır, söz hakkı var, ancak oy hakkı yoktur.

Kent konseyi yürütme kurulu, toplantı gün ve tarihini, toplantı gündemini toplantıdan en 24 saat önce kamuoyuna duyurmak zorundadır. Toplantı gündemi ve kurul üyelerinin konuşmaları kamuoyuna açık yapılır, ancak karar alma süreci kamuoyuna kapalıdır. Toplantıda alınan kararlar da kamuoyuna 24 saat içinde bildirilmelidir.

Konsey yürütme kurulu başkanı, seçilmiş üyelerin arasından yürütme kurulu sekreteri seçer. Sekreter; konsey adına yazışmaları yapmakla, konseye gelen başvuru ve dilekçeleri almakla ve konsey başkanının katılmadığı toplantılarda başkanın yetkilerini kullanmakla görevlidir. Başkan ve sekreterin katılmadığı toplantılarda ise başkanın belirlediği üyelerden biri başkana vekalet eder. Bu üye, seçilmiş üyelerde olabileceği gibi, doğal veya özel üyelerden biri de olabilmektedir. Vekalet sahibi üyenin de katılmaması durumunda, kurul, oturumu yönetecek üyeyi kendi arasında belirler.

Konseyin, seçilmiş, doğal ve özel üyelerinin istifasıyla yedek üyeler, kadın ve genç kotası gözetilerek, sırayla göreve çağrılır. Üyelerin yarısından fazlasının aynı anda istifası veya yedeklerin çağrılmasıyla üye tam sayısının yarısından altına düşülmesi durumunda, konsey yönetimi düşer ve 20 gün içerisinde konsey yürütme kurulu olağanüstü seçimi yapılır. Eğer olağan seçimlere bir yıldan az bir süre kalmış ise, doğal üyeler ve belediye başkanının belirleyeceği kentte ikamet eden beş üye ile geçici konsey yürütme kurulu belirlenir. Özel üyelerin üyeliği düşer ve geçici kurul olağan seçime kadar görevine devam eder. Konseyin takip eden üç olağan toplantısı, yeterli katılım sağlanamaması vb. nedenlerle yapılmazsa da olağanüstü seçime gidilir.

Konsey yürütme kurulu, kentin öncelikli ihtiyaçlarını, talep ve sorunlarının saptamak amacıyla, çalışma esasları, amaçları ve görevleri yürütme kurulunca belirlenen ve başkanlığının yürütme kurulu üyelerinden birinin yapacağı alt komisyonlar oluşturabilir. Bu komisyonlar hazırladıkları öneri niteliğindeki raporları yürütme kurulun sekreterine iletir ve komisyon başkanı yürütme kurulu toplantılarında komisyon raporlarını yürütme kuruluna sunar. Komisyon kentte yaşayanlardan, komisyon başkanınca belirlenir ve üye sayısı 10'u geçmemelidir. Komisyon toplantıları tarihi ve hangi sıklıkla yapılacağı komisyon başkanınca belirlenir. Toplantılarda karar ve katılım yeter sayısı aranmaz. Başkan komisyon üyelerini görevden alabileceği gibi, istifa eden komisyon üyelerinin yerine yeni üye belirleme hakkına da sahiptir. Kentlerin sosyal, kültürel, demografik ve ekonomik yapıları göz önünde bulundurularak, gençlik, kadın, sağlık, hukuk ve çevre komisyonu gibi alt komisyonlar kurulabilir. Yürütme kurulu üyesi, birden fazla komisyona başkanlık yapabilir. Komisyon başkanının katılmadığı toplantılara başkanın belirlediği bir üye vekaleten başkanlık edebilir.

Konsey yürütme kurulu üyeleri kamu yöneticisi kimliğine sahiptir Anayasa ve kanunların diğer kamu yöneticilerine sağladığı aynı hak ve sorumluluklara sahiptir. Konsey başkanı, sekreterinin maaşları ve yürütme kurulu üyeleri ve komisyon başkanının huzur hakları, konsey bütçesi göz önünde bulundurularak, yürütme kurulunun ilk toplantısında belirlenir. Konsey üye sayıları, genç ve kadın kotaları, doğal üye olabilecek sivil toplum kuruluşlarının üye sayıları vb. hesaplamalarda tam olarak bölünmeyen sayılar, bir üst sayılar hesaplanarak tespit edilir.

5.3.2.2.Kent Konseyi Denetim Kurulu

Kent konseyi denetim kurulu, konsey toplantılarının karar alma sürecini takip eden, yürütme kurulundaki olası aksaklıkları ve usulsüzlükleri saptamak ve bunlarla ilgili rapor hazırlamakla görevli, siyasi parti temsilcilerinden oluşan bir kuruldur. Denetim kurulunun bağlayıcı karar alma ve yaptırım uygulama yetkisi yoktur. Hazırladığı raporu kamuoyuna ve kentin mülki amirine sunmakla görevlidir.

Denetim kurulu, TBMM'de gurubu bulunan ve kentin belediye meclisinde temsil edilen siyasi partilerin, kentteki ilçe teşkilatlarının yönetim kurulunda görevli, yerel yönetimlerden sorumlu ilçe başkan yardımcılarının katılımıyla oluşur. Kurula belediye meclisinde en çok üyeyle temsil edilen siyasi parti temsilcisi başkanlık eder. Eğer siyasi

partiler aynı oranda temsil ediliyorsa, belediye başkanın üyesi olduğu partinin temsilcisi kurula başkanlık eder. Siyasi partiler eşit oranda temsil ediliyorsa ve belediye başkanı bağımsız bir belediye başkanı ise, kentte son milletvekilliği seçiminde en çok oyu almış olan partinin temsilcisi kurula başkanlık eder. Siyasi partiler belediye meclisinden eşit temsil ediliyor ve son seçimde kentte aynı oy sayısına sahip ve belediye başkanı bağımsız ise, denetim kurulu üyeleri arasından kura yöntemiyle denetim kurulu başkanı seçilir.

Denetim kurulu toplantısı kent konseyi yürütme kurulu toplantısını takip eden 10 gün içerisinde yapılmalıdır. Söz konusu süre içinde gerçekleşmeyen toplantılarda alınan kararlar ve hazırlanan raporlar yok hükmündedir. Siyasi parti temsilcileri kentteki siyasi parti teşkilatının yerel yönetimlerden sorumlu başkan yardımcısıdır. Parti temsilcisinin katılmadığı toplantıya, siyasi partinin başka bir yerel teşkilat yöneticisi katılabilir. Karar ve toplantı yeter sayısı salt çoğunluktur. Takip eden üç toplantıya temsilci göndermeyen parti, denetim kurulunda temsil hakkını kaybeder. Aynı şekilde mazeretsiz olarak, yıl içinde denetim kurulunun üç kez toplanmaması halinde denetim kurulu bir sonraki kent konseyi seçimlerine kadar çalışmalarını durdurur.

TBMM’de gurubu bulunmayan ve belediye meclisinde temsil edilmeyen, ancak son milletvekilliği genel seçimlerine katılmış olan siyasal partiler, kent konseyi denetim kuruluna temsilci gönderebilirler. Bu temsilciler, gözlemci statüsündedir, denetim kurulunda partileri adına söz hakkı var, ancak karar alma sürecinde dahil olma hakkı yoktur.

Kent konseylerinin halk meclisleri kimliğine sahip olması ve siyasi müdahalelerden uzak tutulması dolayısıyla, denetim kurulunun siyasi parti temsilcilerinden oluşması eleştirilebilir. Ancak, siyasi partilerin kentteki parti üyeleri ve seçmenlerini temsil etmesi amacıyla konseye kısmen de olsa dahil edilmesi gerekmektedir. Bu uygulama siyasi idarecilerle yerel halkın yakınlaşması noktasında da önem arz etmektedir. Denetim kurulunun yaptırım gücü olmaması ve sadece kararlar üzerine rapor hazırlaması da kent konseylerinin hemşerilik hukuku çerçevesinde bir araya gelen ve kentte sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştiren, sivil halk meclisleri kimliğini korumaktadır.

5.3.2.3.Mahalle Komiteleri

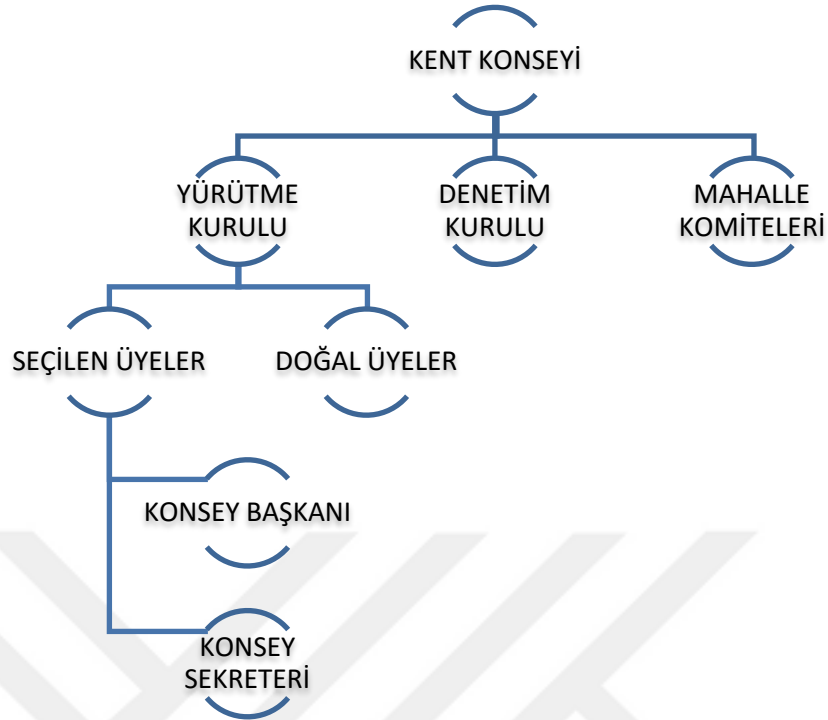
Fatsa deneyiminde de görüldüğü gibi, mahalle komiteleri halkın yerel yönetimlerden beklentilerini tespit etmekte oldukça etkili sonuçlar doğurduğu görülmüştür. Kent konseylerinde de mahalle komiteleri temsilcileri aracılığıyla, kent yönetiminin bir parçası haline gelmektedir.

Mahalle komiteleri üyeleri, son yerel seçimde, mahallede kurulan sandık sayısı kadar üyeyle kurulur. Sandıkta yer alan seçmenler, kendi aralarında mahalle komite üyesini seçer. Mahalle komitesi, ayda bir kez olağan, komite üyelerinin yarısından fazlasının mahalle muhtarına yazılı talebiyle olağanüstü toplanır. Toplantı ve karar yeter sayısı, üye sayısının salt çoğunluğudur. Komite ilk toplantısını, mahalle muhtarının başkanlığında yapar. İlk toplantıda komite üyeleri, üyeler arasından, mahalle komite başkanını seçer. Komite başkanı salt çoğunlukla seçilene kadar komiteye mahalle muhtarı başkanlık eder. Komite üyelerinin siyasi partilerde görev almıyor olması gerekmektedir.

Komite başkanı ve mahalle muhtarı, yürütme kurulunun doğal üyesidir ve komitede aynı yetkilere sahiptir. Komite başkanı ve mahalle muhtarı yürütme kurulundaki temsil yetkisini bir başka üyeye devredemez. Ancak, mahalle muhtarı ve komite başkanının katılmadığı mahalle komite toplantısına, komite üyelerinin kendi aralarında seçtiği bir üye başkanlık edebilir. Takip eden üç toplantıya mazeretsiz olarak katılmayan komite üyesinin üyeliği düşer ve sandıkta kayıtlı seçmenler arasında yeni bir komite üyesi seçilir.

Siyasi parti temsilcileri, komite toplantılarında gözlemci statüsünde katılabilirler. Toplantı gündemine dahil olma ve karar alma sürecine katılma hakları yoktur. (Mahalle komite sistemi, 2009 yerel seçimleri sonrası, Bursa-Nilüfer ilçe belediyesinde uygulanmıştır. Önerilen modelle aynı olmamakla birlikte, temsil noktasında benzerlikler göstermektedir.)

Çizelge 5.1 Kent Konseyi Organizasyon Şeması

5.4.Günümüz Kent Konseylerinin Kent Yönetimindeki Rolü

5.4.1.Kent Konseyi Başkanı İle Yapılan Görüşme

Demokratik, katılımcı ve şeffaf bir kent yönetimi oluşturmak amacıyla belediye bünyesinde kurulan kent konseylerinin günümüzdeki konumunu açıklamak amacıyla, kent konseyi yöneticileri ve belediye yöneticileri ile görüşme yapılmıştır. Kent konseylerinin kuruluş amacına uygun olarak, faaliyetlerini sürdürülebildiğini saptamak ve siyasi kimlikli belediye yöneticilerinin kent konseylerine olan yaklaşımlarını irdeleyebilmek amacıyla, söz konusu görüşmeler yapılmıştır. Farklı siyasi görüşlerin egemen olduğu belediyelerde çalışmalar yapılmış ve kent konseylerinin siyasi kararlardan nasıl ve ne şekilde etkilendiğini açıklanması yoluna gidilmiştir.

14. 08. 2017 tarihinde, kent konseyi başkanı ile görüşme yapılmış ve yaklaşık 2 saat süren bu görüşmenin ses kaydı alınmıştır.

Araştırmacı: Son kent konseyi genel kurulunu ne zaman gerçekleştirdiniz ve konsey, hedeflediklerinin ne kadarını gerçekleştirmiştir?

K.K.B.: Son genel kurul 2016 yılı Kasım ayında yapıldı. Somut bir program oluşturulmadı. Çünkü kentteki STK'lerden ve son genel kurula katılım sağlayanlardan

konseyin çalışma programının oluşturulması konusunda herhangi bir talep veya öneride bulunulmadı. Bu nedenle konsey yürütme kurulunun hazırladığı bir çalışma programı oluşturuldu ve bu program uygulanmaya çalışıldı. Kent konseyi, kent gündemindeki olaylara müdahil olma ve gündelik çalışmalar yapmakla birlikte, konseyin planlı ve programlı bir çalışma içinde olduğu söylenemez. Bu durum ülkenizdeki demokrasi kültürüyle ilgilidir. Eğer bir demokrasi kültürünüz varsa, yerel yönetimlerde katılımcı bir demokrasiden söz edebiliriz.

Araştırmacı: Konseyin kentteki STK, sendika ve meslek odalarıyla olan ilişkisini açıklar mısınız?

K.K.B.: İlçemizdeki, STK'ların büyük bir çoğunluğunun yöre dernekleri olması (yaklaşık 650 dernek) dolayısıyla, yerel yönetimleri ve kent konseylerinin bireysel ve ticari talepler karşılandığı mekanizmalar olarak görülmesine neden olmaktadır. Hak temelli ve kentin sorunlarını ele alan kuruluşlar ise oldukça az sayıdadır. Konseyin ise bu dernekle yürüttüğü ortak çalışmaları vardır. Aynı zamanda kentte, sendika ve meslek odalarının yok denecek kadar az olması ve mevcut sendika ve meslek kuruluşlarının etkisiz olması kent konseyinin, kenti yönetimine kentin tüm unsurlarını dahil etmesine engel olmaktadır. Aynı zamanda, kentteki STK ve yöre derneklerinin ise kent yönetimine dahil olma kaygısı ve kent vizyonunun belirlenmesi konusunda bir talebi bulunmamaktadır.

Araştırmacı: Kent konseyinin kayıtlı kaç üyesi var ve bu üyeler kimlerden oluşmaktadır?

K.K.B.: 266 kayıtlı üyemiz bulunmaktadır. Konseyin 8.maddesi uyarına belediye ve kaymakamlığın 10'ar temsilcisi, muhtarlar, kentteki sendika ve meslek odalarının temsilcileri bulunmakta. Yönetmelikte ilgili dernekler olarak belirtilmekle birlikte, konseye tüm dernek ve STK'ların katılmasına çalışmaktayız. Bu temsilciler dışında bireysel olarak, konseye katılan üyeler bulunmaktadır. Aynı zamanda, siyasi parti içinde yer bulamayan ve kent konseyini parti içi muhalefette konuştuğu geçici yerler olarak gören üyeler bulunmaktadır. Bu üyeler, kent konseyini meclis üyeliği ve partilerinin yönetim kuruluğu üyeliğine geçiş için bir sıçrama tahtası olarak görmektedir. Eski meclis üyeleri ve eski parti yöneticileri ise yüzlerini eskitmemek için konseye dahil olmaktadır. Yerel siyasetin ve belediye yönetiminin dışında kalanlar, kent konseyine, sadece kent yönetimine katılmak gayesiyle katılan kimlikleri, konseyin

dışına itmiştir. Bilgi toplumunda yaşamamız ve sosyal medyanın gelişmesiyle ulaşmış olduğumuz kentliler, kendini siyasi çekişmelerin içinde bulunca, konseyden uzaklaşmaya başladılar. Oysa bu kimlikler mahallelerin ve kentlerin çevre raporlarını, eğitim planlamasını oluşturabilen eğitilmiş ve hiçbir siyasi ve şahsi çıkar içinde olmayan kimliklerdi. Maalesef, kent konseyinin dışında kaldılar ve konsey aynı siyasi kimliklerin hareket alanı haline geldi.

Araştırmacı: Kent konseyi yürütme kurulu üyeleri konsey faaliyetlerine ne ölçüde katılmaktadır?

K.K.B.: Son genel kurulda seçilen bir yürütme kurulumuz var. Ancak konsey için zaman ayıran ve konseyi kent yönetimine dâhil etmeye çalışan üye sadece iki kişi. Gençlik meclisi ve kadın meclisi ise sadece kâğıt üzerinde var ve çalışmalara hiçbir şekilde dâhil değiller. Daha önce de belirttiğim gibi, konseyde görev alanlar, siyasi gelişmelere daha çok önem veriyorlar. Kent konseyi birçok üye için ikinci planda. Kent konseyi erkler arası çatışma alanı olarak görülmekte ve kent konseyinin bazı yetkileri olmakla birlikte bu yetkileri kullanabileceği mekanizmaları yok. Bu nedenle kent konseyleri birçok kişi için önemsiz görülmekte.

Araştırmacı: Konseyin aldığı tavsiye niteliğindeki kararlar belediye meclisi tarafından onaylanıp, uygulanabiliyor mu?

K.K.B.: Bugüne kadar aldığımız 49 karar meclise iletildi ve bu kararlar belediye bünyesindeki yürütücü kurullar (müdürlükler) tarafından ele alındı ve takibi tarafımızca yapıldı. Ancak, aldığımız 3 karar doğrudan meclis tarafından kabul gördü ve uygulandı.

Araştırmacı: Belediye yönetimi ve başkanı konseyin çalışmalarına destek veriyor mu?

K.K.B.: Belediye başkanı ve başkan yardımcıları konseyine destek veriyor ve çalışmalarımızda önümüzü tıkamıyor. Ancak, konseyin kararları tavsiye niteliğinde kalmakta. Kentin nasıl yönetileceği öncelikle siyasilerin kararı.

Araştırmacı: AB ve Avrupa Konseyi'ne sunduğunuz bir projeniz var mı?

K.K.B.: Kent konseyleri, kentteki örgütlü ve örgütsüz yapıları bir araya getirmeli ve kentin tüm bileşenlerini, kentin gelecek vizyonunu oluşturmak için bir araya getirmelidir. Bu amaçla kentteki sivil toplum kuruluşlarını tek bir merkezde toplamak

ve kentteki STK ve yöre derneklerinin taleplerine çözüm üretmek için yakın zamanda faaliyetlerine başlayacak olan Sivil Toplum Merkezi projemiz ve bu proje kapsamında kentteki üniversiteden de STK ve dernek yöneticilerinin eğitimiyle ilgili destek alınacak. Bu proje ile AB hibe programına başvuruldu.

Araştırmacı: Kentte iktidar olan siyasi parti dışındaki partiler konseye temsilci gönderiyor mu?

K.K.B.: Genel kurul için kentteki tüm siyasi parti temsilciliklerine davet gönderildi. Genel kurul sonrasında ise kentte iktidar olan parti dışındaki tüm siyasi partilerin temsilcileri ile bir araya gelinde ve ortak projeler üretildi. En zıt siyasi fikirler, aynı masada yaşadıkları kentle ilgili fikirlerini paylaştı.

5.4.2.Kent Konseyi Sekreteri İle Yapılan Görüşme

25. 09. 2017 tarihinde, kent konseyi sekreteri ile görüşme yapılmış ve yaklaşık bir saat süren bu görüşmenin ses kaydı alınmıştır. İlk görüşmenin yapıldığı kent konseyi başkanına yöneltilen soruların aynısı diğer görüşmenin yapıldığı kent konseyi sekreterine de yöneltilmiş ve farklı siyasi eğilimlerin kent konseyine bakış açısı çözümlenmeye çalışılmıştır. Söz konusu belediyenin kent konseyi başkanının aynı zamanda belediye başkan yardımcısı olması ve konseyin idaresinin ilgili müdürlüğün denetiminde olması nedeniyle konseye daha hâkim olan, belediyenin aynı zamanda halkla ilişkiler müdürlüğü görevini de yürüten kent konseyi sekreteri ile görüşme yapılmıştır.

Araştırmacı: Son kent konseyi genel kurulunu ne zaman gerçekleştirdiniz ve konsey, hedeflediklerinin ne kadarını gerçekleştirmiştir?

K.K.S.: Konsey genel kurulu yılda iki kez, yürütme kurulu üyeleri, sivil toplum kuruluşu temsilcileri, programları uygun olması durumunda belediye başkanı ve kaymakamın katılımıyla gerçekleştiriliyor. Bu genel kurulların biri yılın başında diğeri, yılın ortasında gerçekleştiriliyor. Genel kurulda ilçenin farklı gözlerle belirlenen gereksinimleri tespit edilerek, meclise aktarılıyor. Meclis yetkisinde olmayan, emniyet, sosyal hizmet gibi kamu hizmetlerinin de ilgili bakanlıklar veya temsilcilikleri aracılığıyla çözülmesi yönünde adımlar atılıyor.

Araştırmacı: Konseyin kentteki STK, sendika ve meslek odalarıyla olan ilişkisini açıklar mısınız?

K.K.S.: Sosyal medya ve mesaj yoluyla ilçedeki tüm sivil toplum kuruluşları, dernek ve sendikalar konseye davet edilmekte ve kentte nelerin yapılması gerektiği konusunda danışılarak, kent yönetimine dâhil edilmeleri sağlanmaktadır.

Araştırmacı: Kent konseyinin kayıtlı kaç üyesi var ve bu üyeler kimlerden oluşmaktadır?

K.K.S.: Yaklaşık 450 üyesi var. İlkokul mezunundan başlayarak, yüksek lisans mezununa kadar geniş bir katılım var. Mühendis, gazeteci, öğretmen gibi çeşitli meslek dallarından üyelerimiz var. Konseye katkı sunmak isteyen herkesin var olduğu bir yönetim yapısı oluşturuldu.

Araştırmacı: Kent konseyi yürütme kurulu üyeleri konsey faaliyetlerine ne ölçüde katılmaktadır?

K.K.S: Düzenli olarak kurul toplantıları yapılmakta. Kurul üyeleri aktif olarak konsey faaliyetlerinin içinde yer almakta. Konsey üyeleri aynı zamanda kentteki sorun ve belediye hizmetlerindeki aksaklıkları tespit edilmesi noktasında da çalışmalar yapmakta. Örneğin, bir parkta bozuk olan bir salıncağı tespit ederek, Park–Bahçeler Müdürlüğü tarafından onarılmasını sağlamakta. Konsey bu yönüyle de belediye hizmetlerini denetleyen bir mekanizmaya da sahip. Bunun dışında oldukça aktif bir gençlik ve kadın meclisimiz bulunmakta. Toplantılarını her hafta yapmakla birlikte, almış oldukları kararların ve projelerinin yerine getirilmesi konusunda konseyden ve belediye yönetiminden destek almakta. Örneğin, yakın zamanda kadın meclisimiz, Pazar ve alış-verişlerde poşet yerine bez torbaların kullanılması yönünde bir kampanya başlattılar. İlçede yoğun destek gören bu çevreyi koruma kampanyasında kullanılan bez torbaların üzerindeki işleme ve motifler kadın meclisi üyeleri tarafından yapıldı. Gençlik meclisinin de buna benzer sosyal sorumluluk projeleri var.

Araştırmacı: Konseyin aldığı tavsiye niteliğinde kararlar belediye meclisi tarafından onaylanıp, uygulanabiliyor mu?

K.K.S: Belediye başkanı ve kaymakamın sağlamış olduğu kolaylık sayesinde, kararlarımız meclise havale ettirilmeden kolaylıkla uygulanmakta. Bu nedenle meclisin karar almasını beklemeden, kent konseyi kararların başkana iletiliyor ve başkan ilgili müdürlüklere talimat vererek, konsey kararlarının uygulanmasını sağlıyor. Halk için talep edilenle, kesinlikle bürokrasiye takılmıyor. Bunun nedeni kent konseylerinin

siyasi partilerin tekelinde bir kurum olmaması, kent için bir araya gelmiş, kent yararına çalışan bireylerden oluşan bir yapı olmasıdır.

Araştırmacı: Belediye yönetimi ve başkanı konseyin çalışmalarına destek veriyor mu?

K.K.S.: Belediye başkanı kamu yararına olan her kararımızın hemen uygulanmasını sağlamakta. Başkan yardımcıları ve müdürlüklerine de kent konseyine her konuda yardımcı olunmasını yönünde talimat verdi ve halktan gelen talepler en kısa sürede yerine getirilmekte. Konsey aracılığıyla belediye yöneticilerinin de katılım sağladığı şehir dışına geziler vb. etkinlikler yapılmakta.

Araştırmacı: AB ve Avrupa Konseyi'ne sunduğunuz bir projeniz var mı?

K.K.S.: Görevde olduğumuz süre içerisinde başvuruda bulunduğumuz bir projemiz yok. Ancak, geçmiş dönemde AB'ye sunulan projeler ve bu projeler kapsamında AB'den fon sağlanması söz konusu oldu.

Araştırmacı: Kentte iktidar olan siyasi parti dışındaki partiler konseye temsilci gönderiyor mu?

K.K.S.: Tüm siyasi partiler konsey genel kuruluna davet ediliyor. Konsey kurullarında farklı siyasi partilerden de üyeler yer almakta. Kent yararına, yaşanılabilir bir kent yaratmak amacıyla ortak projeler üretilmekte. Çevre ilçelerin kent konseyi başkanlarıyla ortak bir sosyal medya gurubumuz var. Kent konseyinin yönetimi konusunda düzenli olarak irtibat halindeyiz ve fikir alış-verişinde bulunmaktayız. Ortaklaşa yürüttüğümüz projeler de bulunmakta.

5.4.3.Belediye Başkanı İle Yapılan Görüşme

Belediye yönetimlerinin başlıca karar mekanizması olan ve kent siyasetinin en üst noktası olan belediye başkanlarının kent konseyine bakış açılarını incelemek ve konseyin belediye başkanıyla ilişkilerini analiz etmek amacıyla,31. 10. 17 tarihinde ilçe belediye başkanı ile görüşme yapılmış ve yaklaşık bir saat süren görüşme ses kaydına alınmıştır.

Araştırmacı: Kent Konseyi genel kurulu hangi aralıklarla yapılmaktadır ve bu genel kurullara katılım sağlıyor musunuz?

Belediye Başkanı: Göreve başladığım 2014 yılında iki yılda bir seçimli genel kurul yapılması kararı alınmıştı, ancak bu süre daha sonra üç yılda bir olarak değiştirildi. Söz konusu genel kurullara katılım sağlıyorum. Bunun dışında altı ayda bir seçimsiz olarak genel kurul toplanmakta. Kendi çalışma gurupları kanalıyla panel ve toplantılarını gerçekleştiriyorlar.

Araştırmacı: Kent konseyinin kayıtlı kaç üyesi var? Yürütme kurulu kaç kişiden oluşmakta?

Belediye Başkanı: Kaç kişiden oluştuğunu tam olarak hatırlamıyorum. Bu konuda kent konseyi yöneticilerinden daha sağlıklı bir bilgi alabilirsiniz. *(Konseyin internet sitesinden alınan bilgi neticesinde 143 farklı kurum temsilcisinden oluşan 204 genel kurul üyesi ve seçilen 26 yürütme kurulu üyesi bulunmakta)*

Araştırmacı: Kent konseyi için görevlendirdiğiniz bir belediye yöneticisi var mı?

Belediye Başkanı: Görevlendiren bir meclis üyemiz var. Bunun dışında belediye başkan yardımcımıza bağlı kentsel tasarım müdürlüğü kanalıyla konsey çalışmaları yürütülmektedir.

Araştırmacı: Başkanlığınız süresince kent konseyi tarafından alınan karar doğrultusunda uygulanan bir proje oldu mu?

Belediye Başkanı: Belediye meclisine konseyin kendi yönetmeliğinde değişiklik yapılması konusunda alınan kararlar iletildi. Bunun dışında çevre ve kent haklarının savunulması konusunda belediye yönetimiyle ortak projeler üretildi. Ancak, konseyin doğrudan uygulayıcısı olduğu bir proje gerçekleşmedi. Fakat, kamu kurumları, meslek odaları, kentte örgütlü sivil yapıların düşüncelerinin aktarılması kent yönetiminde bizim göremediğimiz, eksik kalan yönlerin farklı bakış açılarıyla bu düşüncelerin kent konseyinde toplanmasını oldukça önemsiyorum. Bizim daha az hata yapmamızı ve daha iyi projeler üretmemizi sağlıyor.

Araştırmacı: Başkanlığınız döneminde kent konseyinin AB ve Avrupa Konseyi'ne sunduğunuz bir projesi var mı?

Belediye Başkanı: İklim ve çevre konulu bir proje vardı. Proje detayları konusunda kent konseyi sekreterine danışabilirsiniz?

Araştırmacı: Kent konseyi yönetmeliğinin eksik gördüğünüz ve değişmesini öngördüğünüz yanları nelerdir?

Belediye Başkanı: Yöntemle ilgili değişiklik yapılmalı, üyelerin sınırı ve seçimlerle ilgili net olunması lazım. Üyelerin gerçek olmasını sağlayan bir sistem olmalı. Temsili demokrasi arı bir uzmanlık konusudur. Kamu kurum temsilcileri, meslek odaları ve derneklerin, Kızılay ve benzeri kuruluşların kimle ve hangi yetkilerle temsil edileceği belirli olmalı. Köy derneklerine kadar kurum ve kuruluşlar temsil ediliyor, ancak ağırlıklı olması gereken yapılarla aynı ölçüde temsil ediliyor. Muhtarla mevcut sistemde var, ama sayıları ve yetkileri net olmalı. Gerçek bir yapı kurulmalı, bağımsız bütçeleri olmalı ve bütçe kullanımı konusunda kent konseyi özgür olmalı.

5.4.4. Genel Değerlendirme

Görüşme yapılan kent konseyi idarecileri belediye bünyesindeki konumları açısından farklılık göstermektedir. İlk görüşmenin yapıldığı kent konseyi başkanının, konseyde almış olduğu görevi dışında belediyede başka bir görevi bulunmamasının, kent konseyine, öncelikli olarak kentte yaşayan bir birey olarak yaklaşmasını sağlamaktadır. Belediye içindeki siyasi çekişmelerden uzak bir şekilde görevini sürdürmekte ve kentteki dernek ve meslek odalarıyla kentli kimliğiyle ilişki kurmaktadır. Aynı zamanda çevre kent konseyi başkanlarıyla iletişimi oldukça güçlüdür. Ancak, söz konusu kent konseyi başkanının iki dezavantajı bulunmaktadır. Bunlardan ilki merkezi iktidarda bulunan siyasi partiye mensup olmaması neticesinde mülki idareyle olan ilişkisi oldukça zayıftır. Diğer dezavantajı ise; siyasi gücü olmaması nedeniyle kent konseyine ilginin oldukça az olmasıdır. Dernek, meslek odaları, kamu kurum temsilcileri gibi konseyin ana unsuru olması beklenen temsilciler, doğrudan belediye başkanı veya yardımcılar ile ilişki kurarak taleplerini iletmekte ve kent konseyini işlevsizleştirmektedir. Gençlik meclisi ve kadın meclisinin varlığının olmaması ise söz konusu siyasi gücün yoksunluğu ile ilişkilendirilmemelidir. Bu eksiklik, görüşme yapılan konseyin öznel sorunları ile bağlantılıdır.

İkinci görüşmenin yapıldığı kent konseyi sekreteri ise, aynı zamanda belediyede müdür olarak görev yapmaktadır. Ancak, bu durum sözü edilen idarecinin sorumluluk sahibi bir idareci olması nedeniyle, kent konseyine ilişkin görevini aksatmamaktadır. Belediyedeki güçlü konumunu kent konseyinde de muhafaza ederek, konseyin etkin ve verimli çalışmasını sağlamaktadır. Yerel iktidarın, genel iktidarla aynı siyasi partiden

olması da kent konseyi için avantaj sağlamaktadır. Mülki idare ile kent konseyi ortak hareket etmekte ve kent konseyinin proje ve eylemlerinde kamu gücünden faydalanılabilmektedir. Hatta kent konseyinin, bakanlık gibi merkezi idare organlarıyla da ortak projeler yürüttüğü gözlenebilmektedir. Görüşmeye konu olan kent konseyinin, siyaseten kullanıldığı söylenebilir. Kent konseyi idarecileri, konsey faaliyetleri dolayısıyla ilişki kurduğu kurum ve kişilere mensubu olduğu siyasi partinin propagandasını yapmaktadır.

Belediye başkanı ile gerçekleşen görüşme neticesinde, başkanın kent konseyini çalışmalarında özgür bıraktığı ve siyasi baskıdan uzak bir kent konseyi yaratmaya çalıştığı söylenebilir. Ancak, konseyin üye sayısı, faaliyetleri gibi en temel bilgilere dahi sahip değildir. Buna rağmen, konseyden gelen talep ve önerileri dikkate almakta ve konseyle ortak proje üretmekten kaçınmamaktadır. Kent konseylerine, siyasi gücünü zayıflatan bir yapı olarak yaklaşmamaktadır. Ayrıca, konseyin temsil ve bağımsız bütçe konusundaki düşünceleri ise oldukça önemsenmelidir.

6.SONUÇ

Tanzimat Dönemi'yle başlayan modernleşme çabaları, cumhuriyet döneminde de devam ettirilmiştir. Gerek toplumsal hayatta gerekse devlet yönetiminde cumhuriyet rejimini sağlamlaştırmak gayesiyle gerçekleştirilen devrimler, modern bir devlet yönetimi oluşturulmasının başlıca dayanak noktalarından biri olmuştur. Çok partili parlamentoya geçişin, ülkede yaşanan siyasi ve toplumsal gelişmelere bağlı olarak gecikmesi, darbelerle demokrasinin kesintiye uğraması, en demokratik anayasamız olan 61 Anayasası'nın 12 Mart sonrası uğradığı tahribat, demokratik ve katılımcı bir siyasi anlayışın yerleşmesine engel teşkil etmiştir. Günümüzde dahi etkilerini hissettiğimiz 12 Eylül darbesi ve bu darbenin aktörleri tarafından oluşturulan 82 Anayasası ise ülkemizde Avrupa'da emsalleri görülen ve toplumca benimsenen bir demokrasi kültürünün uzun bir süre daha oluşamayacağını göstermektedir.

Tüm bunlara rağmen ülkede demokratik ve katılımcı bir yerel yönetim oluşturulması için adımlar atılmıştır. 70'li yılların sonlarına damga vuran Fatsa deneyimi, sadece ülkemizde değil tüm demokratik yönetimlere emsal teşkil edecek bir yerel yönetim deneyimidir. Halkı yönetimin başlıca unsuru haline getiren, siyasi idarecilerin sembolik eylemlerde bulunduğu, birçok siyasi ve akademik çalışmaya konu olan Fatsa modeli, günümüz yerel yönetimlerindeki uygulamalarla kıyas dahi edilemeyecek bir modeldir ve Türkiye demokrasi tarihinde yerini alan bir deneyimdir. Bu modelin kısa ömürlü olması ve askeri bir operasyonla son bulması ve uygulayıcısının hapisanede yaşamının sona ermesi tartışılması gereken en önemli sorunlardan biridir. 80'li yıllarda, sıkıyönetim idaresinde yerel yönetimleri demokratikleştirecek bir düzenleme yapması beklenemez. Ancak, Türkiye'de göçün artması ve kent nüfuslarının önlenemez biçimde yükselişi karşısında oluşturulan özel yönetim birimleri olan büyükşehir belediyeleri 80'li yıllarda ortaya çıkmıştır. Bu uygulamayla birlikte büyük kentlerde kurulan ilçe belediyeleri ise günümüz yerel yönetim sisteminin ana unsurlarından biri olmuştur. Büyükşehir belediyeleriyle ve sayıları artan ilçe belediyeleriyle birlikte kentlilerin, yerel hizmetleri birden çok kanaldan almasının önü açılmış ve yerel yönetimler, genel

iktidara giden yolda önemli bir basamak halini almıştır. Yerel yönetimlerin seçmenin siyasi tercihlerini etkileyebilmesinde önemli bir rol oynamasıyla, siyasi partiler seçim dönemlerinde yerel yönetimlerde reform yapılacağını öngören programlara yer vermeye başlamışlardır. Yerel yönetimler aynı zamanda oy potansiyeli düşük olan siyasi partilerin yerel iktidarı ele geçirdiği seçim bölgelerinde parti propagandalarını yapmalarını sağlayan, siyasi merkezler halini almıştır.

Koalisyon hükümetlerinin son bulduğu ve tek partili iktidarın hâkim olduğu 2000'ler Türkiye'sinde, kanun değişikliği, siyasi reform kararları gibi düzenleyici işlemler kısa sürede hayata geçirilmekle birlikte, siyasi mekanizmaların çatışmasından kaynaklı kamu hizmetlerinin aksaması da ortadan kalkmıştır. Ancak; farklı siyasi fikirlerin ve toplumun diğer kesimlerinin talep ve beklentileri karşılanmamakla birlikte, tüm siyasi kararlar tek merkezden ve tek bir bakış açısıyla alınmaya başlanmıştır. Aynı dönemde Avrupa'da saydam ve katılımcı bir yerel yönetim oluşturma çabasıyla, Rio Konferansı gibi uluslararası etkinlikler, AB'nin üye ve üyeliğe aday ülkelerde uygulanmasını öngördüğü AB Yerel Özerklik Şartı kapsamında üyeliğe aday Türkiye'de de yerel yönetimlerde revizyona gidilmiştir. Bu kapsamda kurulan kent konseylerinin kent yönetiminde, halkı karar alma sürecine katan, kentli bakış açısıyla kenti yaşanabilir kılan bir yerel yönetimler oluşturulması amaçlanmıştır. Ancak, kent konseylerinden günümüzde beklenen verim alınamamıştır. Bunun birincil nedeni, ülkemizdeki demokrasi kültürünün zayıflığıdır. Gelenekçi ve merkeziyetçi devlet geleneğimiz, yurttaşların ülke ve kent yönetiminde söz sahibi olanların kamu kurumları ve siyasi idarecilerin olmasını kabullenmiş olduğu yönetim anlayışı, kent konseylerinin kurulma amacıyla ters düşmektedir. Aynı zamanda kent konseyi yönetmeliğinin son derece yetersiz olması ve hukuksal bağlayıcılıktan yoksun olması, kent konseyinin yönetimde işlerlik kazanmasının önünü tıkamaktadır. Belediye kanunun 76.maddesinin belde yönetimi olan tüm yerel yönetim birimlerinde kent konseyi kurulmasının yer almasına rağmen, kent konseyi kurmayan belde yönetimlerine merkezi yönetimce herhangi bir yaptırım uygulanmaması da kent konseyiyle ilgili yeni yasal düzenlemelerin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Kent konseyi yönetmeliğinde konseyin idari yapılanmasının hangi unsurlara dayalı olarak gerçekleşeceği ve konseyin idari ve mali denetimden yoksun olması, kent konseyi uygulamalarında da farklılıklara yol açmaktadır.

İnceleme yapılan kent konseylerinde, konseyler belediye yönetimlerince, yerine getirilmesi gereken yasal bir düzenleme olarak görülmekte, konseyde görevli idareciler sembolik olarak varlığını sürdürmektedir. Birçok kent konseyi kâğıt üzerine var olmakta, konsey genel kurulları yok denecek kadar az kişinin katılımıyla yapılmakta. Belediye yönetimindeki başkan yardımcısı, meclis üyesi, müdür gibi idarecilerin başkanlığında kurulan kent konseyleri ise siyasi mekanizmaların gölgesinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Yerel iktidarı elinde bulunan siyasilerin, söz konusu iktidarını farklı yapılarla paylaşmaması ve kent yönetiminin seçilme kaygısıyla oluşturulan ve kentle ilgili karar alırken siyasi ve ferdi kaygılarını göz önünde bulunduran kent meclisleriyle söz sahibi olması, kent konseyi gibi sivil meclislerin işlerlik kazanması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Kent konseyleri, belediye meclisi ve encümenler gibi, belediye idaresinin meşru organı haline getirilmelidir. Çalışma esasları, yetki alanları, denetim mekanizmaları açık ve net bir şekilde belirtilmelidir. Kentin sendika, meslek odaları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşu gibi sivil unsurları kent yönetime dahil edilerek, kent yönetimi farklı bakış açılarıyla şekillenmelidir. Fatsa modeli örnek alınarak ve model, günümüz şartlarına uyarlanarak, mahalle komiteleri kurulmalı ve kentin en küçük unsurları da kentin nasıl ve ne şekilde yönetileceği konusunda söz sahibi olmalıdır. Demokratik ve katılımcı bir yönetim Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün mirası olan cumhuriyetin temel dayanağıdır. Bu nedenle merkez yönetim ve yerel yönetimler çağın gereksinimlerine göre kendini yenilemeli merkeziyetçi ve bürokratik yönetim anlayışları terk edilerek, toplumdaki farklılıkları zenginlik olarak gereken bir anlayışla, cumhuriyetin temel kazanımlarının üstüne katarak, çağdaş ve demokratik bir devlet idaresi tesis edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akın, N.** (2011). *19. Yüzyılın İkinci Yarısında Galata ve Pera*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Aksoy, S.** (2010). *İbrahim Ser Verip Sır Vermeyen Devrimci Önder*. İstanbul: Kalipso Yayınları.
- Ateş, T.** (2017). *Türk Devrim Tarihi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Baykara, T.** (2006). *Türk İnkılap Tarihi ve Atatürk İlkeleri*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Black, J.** (2017). *Kısa İngiltere Tarihi*. (E. Duru, Çev.) İstanbul: Say Yayıncılık.
- Demirbilek, S.** (2011). *İki Darbe Bir Yaşam Terzi Fikri*. İstanbul: Ozan Yayıncılık.
- Eroğlu, N.** (2003). *Eski Yunan Medeniyeti, Doğu ve Batı*. *Köprü Dergisi*, 14-19.
- Eryılmaz, B.** (2003). *Kamu Yönetimi*. Kocaeli. Umuttepe Yayınları
- Işık, O., & Pınarcıoğlu, M.** (2005). *Nöbetleşe Yoksulluk*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- İncioğlu, N., & Erder, S.** (2008). *Türkiye’de Yerel Politikanın Yükselişi*. İstanbul. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Keleş, R.** (2000). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Ortaylı, İ.** (2000). *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Özgişi, T.** (2012). *Türkiye Parlamento Tarihinde Cumhuriyet Senatosu*. Ankara: TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları.
- Rousseau, J. J.** (1991). *İtirafılar (Cilt 1)*. (R. N. Güntekin, Çev.) İstanbul.
- Toksöz, F., Özgür, A. E., Uluçay, Ö., Koç, L., Atar, G., & Akalın, N.** (2009). *Yerel Yönetim Sistemleri*. TESEV Yayınlar, 27.
- Tufan, T.** (2007). *Mahir Çayan'ın Hayatı ve Fikirleri*. İstanbul: Nokta Kitap.
- Yardımcı, R. Ç.** (2009). *Çağdaş Dünya Tarihi*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Yazıcıoğlu, R.** (1998). *Bu Sistem Değişmeli*. İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Yıldırım, U., & Öner, Ş.** (2003). *Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımının Türkiye’ye Yansımaları*. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 15-41.

Zengin, Y. (2014). *Büyükşehir Belediye Sisteminin Dönüşümü Son On Yılın Değerlendirilmesi.* Ankara Barosu, 95-116.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.tarih.gen.tr/forum/felsefe/76-montesquieu-ve-kuvvetler-ayriligi-nedir.html/> Erişim Tarihi: 17.02.17

<http://www.mahalliidarelerdergisi.org/index.php?p=duyurular&id=2497/>, Erişim Tarihi: 04.5.17

<http://tekmanpost.wordpress.com/2013/10/18/yerel-yonetimlerde-acilim-1580-sayili-belediye-kanunu-ile-5393-sayili-belediye-kanunu-arasindaki-farklar/>, Erişim Tarihi: 14.03.17

<http://www.ensonhaber.com/kusu-koyu-yine-sandiga-gitmedi-2014-06-02.html/>, Erişim Tarihi: 05.05.17

<http://listelist.com/unutulmaz-belediye-baskani-terzi-fikri/>, Erişim Tarihi: 27.05.17

<https://www.turkedebiyati.org/demokrasi-nedir/>, Erişim Tarihi: 14.02.17

<http://hayat.sozcu.com.tr/siyasi-tarihimizin-ilk-kadinlari-85230/2/>, Erişim Tarihi: 13.04.17

<https://line.do/tr/yukselisi-ve-cokusuyle-anavatan-partisi/ljk/vertical/>, Erişim Tarihi: 15.04.17

http://www.fikribeyan.net/2031_Bir-Devrin-Hikayesi---Milli-Gorus.html/, Erişim Tarihi: 23.04.17

http://caycuma.bel.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=13:kent-konseyi&catid=25&Itemid=127/, Erişim Tarihi: 08.04.17

<https://tr.wikipedia.org/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvUHJlbnNfU2FiYWwhZGRpbG/>, Erişim Tarihi: 09.05.17

<http://www.secim-sonuclari.com/1983/>, Erişim Tarihi: 18.05.17

<http://www.tbb.gov.tr/belediyelerimiz/istatistikler/genel-istatistikler/>, Erişim Tarihi: 23.05.17

<http://secim.iha.com.tr/Bolgeler.aspx?il=0&ilce=0&belde=0&parti=0&skod=1060&stip=7&s=27%20Mart%201994%20Belediye%20Se%C3%A7imi/> Erişim Tarihi: 28.05.17

<http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=672/> Erişim Tarihi: 14.04.17

<https://secim.haberler.com/2009/>, Erişim Tarihi: 28.05.17

EKLER

EK 1 – KENT KONSEYİ YÖNETMELİĞİ

KENT KONSEYİ YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; kent yaşamında, kent vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım, yönetişim ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışan kent konseylerinin çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik; kent konseylerinin oluşumunu, yönetim ilkelerini, organlarını, görev ve yetkileri ile çalışma usul ve esaslarını kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik; 3/ 7/ 2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 76’ncı maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

a) Belediye: Kent konseyi oluşumuna yardım ve destek sağlayan belediyeyi,

b) Kent konseyi: Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşerilik hukuku çerçevesinde bulunduğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik yapılar ile yönetişim mekanizmalarını,

c) Meclisler ve çalışma gurupları: Kadın ve gençlik meclisleri başta olmak üzere kent konseyinin görev alanlarında, yönetim anlayışına dayalı ve sürdürülebilir kalkınma içinde çeşitli toplum kesimlerinin kent yönetimine katkıda bulunmalarını, kaliteli ve yaşanabilir bir kentin yönetiminde aktif rol almalarını hedefleyen ve gönüllülük esasında oluşmuş ortak yapıları,

ç) Yerel gündem 21 programı: Birleşmiş Milletler Rio Yeryüzü Zirvesinde 1992 yılında kabul edilen ve 21 inci yüzyılın gündemini belirleyen Gündem 21 başlıklı Eylem Planının 28 inci bölümü uyarınca, yerel yönetimlerin öncülüğünde, sivil toplumun ve diğer ortakların, birlikte kendi sorunlarını ve önceliklerini belirleyerek, kentleri için Yerel Gündem 21 olarak adlandırılan 1997 yılından itibaren uygulanan Türkiye Yerel Gündem 21 Programını,

d) Yönetişim: Saydamlık, hesap verebilirlik, katılım, çalışma uyumu, yerindelik ve etkinlik gibi kriterlere dayanan, çok aktörlü ve toplumsal ortaklıklara dayalı yönetim anlayışını,

e) YG21: Yerel Gündem 21'i, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Kent Konseyinin Kuruluşu, Görevleri ve Çalışma İlkeleri

Kent konseyinin kuruluşu

MADDE 5 – (1) Kent konseyleri belediye teşkilatı olan yerlerde, mahalli idareler seçimlerinin sonuçlarının ilanını takip eden üçüncü ayının ilk haftasının ilk mesai günü, 8 inci maddede belirtilen kişi ve kuruluş temsilcilerinin katılımı ile kurulur.

(2) Kent konseyi genel kurulu ilk toplantısını, belediye başkanının çağrısı üzerine belediye başkanının başkanlığında yapar ve bu toplantıda, genel kurul dışındaki organların seçimi yapılır.

Kent konseyinin görevleri

MADDE 6 – (1) Kent konseyinin görevleri;

a) Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşerilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak,

b) Sürdürülebilir gelişme sorunlarının çözümüne yönelik uzun dönemli bir planın hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak,

c) Kente ilişkin temel stratejiler ve faaliyet planlarının belirlenmesinde, uygulama ve izleme süreçlerinde tüm kenti kapsayan ortak bir aklın oluşturmaya katkıda bulunmak,

ç) Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek,

d) Kentin kimliğine ilişkin tarihi, kültürel, doğal ve benzeri değerlere sahip çıkmak ve geliştirmek,

e) Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak,

f) Sürdürülebilir kalkınma anlayışına dayalı kentin yaşam kalitesini geliştiren, çevreye duyarlı ve yoksulluğu giderici programları desteklemek,

g) Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak,

ğ) Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak,

h) Kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak,

ı) Kent konseyinde oluşturulan görüşlerin değerlendirilmek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamaktır.

Çalışma ilkeleri

MADDE 7 – (1) Kent konseyi, aşağıdaki ilkeler temelinde çalışmalarını sürdürür.

a) YG21 süreci kapsamında, kentine sahip çıkma, aktif katılım ve çözümde ortaklık ilkelerinin bütünlüğünde, kentlerin yaşanabilir bir geleceğe taşınmasına katkıda bulunmak,

b) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin imzaladığı ve onayladığı Birleşmiş Milletler Zirveleri ile diğer uluslar arası sözleşmelerde kent ve kent yaşamına yönelik temel ilkeleri hayata geçirmek,

c) Kent vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini ön planda tutmak,

ç) Kent konseyi, uluslararası gelişmeleri ve ülke koşullarını gözeterek, tarafsız bir yaklaşımla görüş ve önerilerini oluşturmak,

d) Katılımcılığı ve ortak akla dayanan uzlaşmayı esas almak,

e) Değişimi ve yenilikleri önceden fark ederek sonuç odaklı çalışma kültürünü benimsemektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kent Konseyinin Oluşumu ve Organları

Kent konseyinin oluşumu

MADDE 8 – (1) Kent konseyi, aşağıda belirtilen kişi, kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşur.

a) Mahallin en büyük mülki idare amiri veya temsilcisi,

b) Belediyenin içinde bulunduğu seçim bölgesi veya bölgelerinin milletvekilleri,

c) Belediye başkanı veya temsilcisi,

ç) Sayısı onu geçmemek üzere illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar tarafından belirlenecek kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri,

d) Meclis üye tam sayısının yüzde 30'unu geçmemek üzere, belediye meclisinin kendi üyeleri arasından seçeceği temsilcileri,

e) Meclis üye tam sayısının yüzde 30'unu geçmemek üzere, il genel meclisinin kendi üyeleri arasından seçeceği temsilcileri,

f) Belediye başkanının çağrısı üzerine toplanan muhtarların, kendi aralarından seçecekleri en fazla 10 temsilci,

g) Beldede teşkilatını kurmuş olan siyasi partilerin temsilcileri,

ğ) Varsa üniversiteden bir temsilci, birden fazla olması durumunda her birine temsilen bir üye,

h) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, sendikalar, noterler, baro, kooperatifler, birlikler, konuyla ilgili dernek ve vakıf temsilcileri,

ı) Kent konseyince kurulan meclis ve çalışma guruplarının birer temsilcisi katılır.

(2) Büyükşehir kent konseyine (g) bendinde belirtilen siyasi partilerden TBMM de üyesi bulunanların ve (h) bendinde belirtilenlerin varsa en üst kuruluşlarının birer temsilcisi katılır.

Organları

MADDE 9 – (1) Kent konseyi aşağıdaki organlardan oluşur:

a) Genel Kurul

b) Yürütme Kurulu

c) Meclisler ve çalışma grupları

Genel kurul

MADDE 10 – (1) Genel kurul, kent konseyinin en yetkili organı olup yılda iki kez toplanır. Genel kurul belediye meclisi birinci başkan vekilinin, bulunmaması halinde ikinci başkan vekilinin başkanlığında 8 inci maddede belirtilen kent konseyi üyelerinin katılımı ile toplanır.

(2) Genel kurul; genel kurulun, yürütme kurulunun, meclislerin ve çalışma gruplarının seçim ve çalışma esaslarını, bu Yönetmelik hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla, çalışma yönergesi ile belirler.

Yürütme kurulu

MADDE 11 – (1) Yürütme kurulu, genel kurul tarafından iki yıllık süre için seçilen, en az beş kişiden oluşur. Yürütme kuruluna belediye meclisi birinci başkan vekili, bulunmaması halinde ikinci başkan vekili başkanlık eder.

(2) Yürütme kurulu, genel kurulun gündemini tespit eder ve genel kurul tarafından oluşturulan görüşleri ilgili belediyeye sunar ve uygulamayı izler.

Meclisler ve çalışma grupları

MADDE 12 – (1) Kent konseyleri, görev alanına giren konularda meclis ve çalışma gurupları oluşturabilir.

(2) Meclislerin ve çalışma gruplarının çalışma usul ve esasları genel kurulca belirlenir.

(3) Meclislerde ve çalışma guruplarında oluşturulan görüşler, kent konseyi genel kurulunda görüşülerek kabul edildikten sonra değerlendirilmek üzere ilgili belediye meclisine sunulur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Toplantı ve görüşme usulü

MADDE 13 – (1) Kent konseyi organları, çalışma yönergelerinde belirlenen yer ve zamanlarda üye tam sayısının salt çoğunluğu ile olağan olarak toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Oylamada eşitlik çıkması halinde başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılır.

(2) Genel kurul, yürütme kurulu başkanı tarafından doğrudan veya 8 inci maddede öngörülen katılımcı sayısının üçte birinin teklifi üzerine olağan üstü toplantıya çağırılabilir.

Görüşlerin ilanı

MADDE 14 – (1) Kent konseyi genel kurulunca oluşturulan görüşler, belediye meclisinin ilk toplantısında değerlendirildikten sonra belediye tarafından kent konseyine bildirilir ve uygun araçlarla kamuoyuna duyurulur.

Sekretarya hizmetleri

MADDE 15 – (1) Kent konseyinin sekretarya hizmetleri, ilgili belediye tarafından önerilecek ve yürütme kurulu tarafından kabul edilecek görevliler tarafından yerine getirilir.

(2) Sekretarya hizmetlerini yürüten personel, bu çalışmalarında yürütme kurulu başkanına karşı sorumludur.

Yönerge çıkarma

MADDE 16 – (1) Kent konseyi genel kurulu bu Yönetmeliğe aykırı olmamak kaydıyla uygulama yönergeleri çıkarabilir.

GEÇİCİ MADDE – (1) YG21 Programının uygulandığı yerlerde, kent konseyi veya benzeri adlarla oluşturulmuş yapılanmalar bu Yönetmelik hükümlerine uygun hale getirilir. Kent konseyi bulunmayan belediyelerde ilk toplantı, belediye başkanının çağırısı ile yapılır.

(2) Kent konseyi ve benzeri adlarla oluşturulmuş mevcut yapılanmalara ve ilk toplantıya ilişkin işlemler bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç bir yıl içerisinde tamamlanır.

(3) Kent konseyi ilk toplantısını, belediye başkanının çağrı yazısında bildirilen gündemle, ilan edilen yer ve tarihte yapar. Bu toplantıda yürütme kurulu oluşturulur.

Yürürlük

MADDE 17 – (1) Bu Yönetmelik, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 18 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini İçişleri Bakanı yürütür.

EK 2 – AB YEREL ÖZERKLİK ŞARTI'NDA TÜRKİYE'NİN ÇEKİNCE KOYDUĞU MADDELER

Madde 5 referandum yoluyla yerel topluluklara danışılmadan değişiklik yapılamaz.

Madde 6 yerel makamlar iç idari örgütlenmelerini yerel ihtiyaçları uyumlu kılmak ve etkin idare sağlamak amacıyla kendileri kararlaştırabilecektir.

Madde 4\6 yerel makamları doğrudan ilgilendiren tüm konulara ilişkin planlama yapma ve kararlaştırma süreçleri içerisinde kendileriyle olanakları ölçüsünde zamanında ve uygun biçimde danışılacaktır.

Madde 7\3 yerel olarak seçilmiş kişilerin görevleriyle bağdaşmayacak işte v faaliyetler kanunla veya hukuki ilkelere göre belirlenir.

Madde 8\3 yerel makamların idari denetimleri denetleyen makamın müdahalesinin korunması amaçlanan çıkarların önemi ile orantılı olarak sınırlandırılmasını sağlayacak biçimde yapılmasıdır.

Madde 9\4 yerel makamlara sağlanan kaynakların dayandığı mali sistemler görevin yönetilmesi için gereken harcamalarda ki gerçek artışların mümkün oldukça izlenebilmesi olanak tanınması, yetecek ölçüde çeşitlilik arz etmesi ve esneklik taşınmalıdır.

Madde 9\6 yeniden dağıtılan kaynakların yerel makamlara tahsisinin nasıl yapılacağı konusunda kendilerine uygun bir biçimde danışılacaktır.

Madde 9\7 mümkün olduğu ölçüde yerel makamlara yapılan hibeler, belli projelerin finansmanlarına tahsis edilme koşulu tanımayacaktır.

EK – 3 MAHALLİ İDARELER İLE MAHALLE MUHTARLIKLARI VE İHTİYAR HEYETLERİ SEÇİMİ HAKKINDA KANUN SEÇİM KANUNU KAPSAMINDA BELEDİYE MECLİS ÜYE SAYISI

Madde 5,b) Belediye meclisi üyelikleri için son genel nüfus sayımı sonuçlarına göre:

Nüfusu 10 000'e kadar olan beldelerde 9

Nüfusu 10 001'den 20 000'e kadar olan beldelerde 11

Nüfusu 20 001'den 50 000'e kadar olan beldelerde 15

Nüfusu 50 001'den 100 000'e kadar olan beldelerde 25

Nüfusu 100 001'den 250 000'e kadar olan beldelerde 31

Nüfusu 250 001'den 500 000'e kadar olan beldelerde 37

Nüfusu 500 001'den 1 000 000'a kadar olan beldelerde 45

Nüfusu 1 000 000'dan fazla olan beldelerde 55;

Asıl ve aynı sayıda yedek üyelik hesaplanır.

Büyük şehir belediye meclisine katılacak üye sayısı:

Madde 6 – a) Büyük şehir belediye meclisleri belediye hudutları içinde kalan ilçe seçim çevreleri için tespit edilen belediye meclisleri üye sayısının her ilçe için beşte biri alınmak suretiyle bulunacak toplam sayı kadar üyeden teşekkül eder.

Bu hesaplamada artık sayılar nazara alınmaz.

b) Yedek üyelikler de aynı usulle hesaplanır.

ÖZGEÇMİŞ

Serkan BEKTAŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Doğum Tarihi, Yeri : 20.08.1987, İstanbul
T.C. No : 68260117180
Medeni Hali : Bekar
Ehliyet : B
Askerlik : Muaf
İkametgah : İçerenköy Mah. Zübeyde Hanım S. 2/17 Ataşehir-İst.
Telefonlar : Ev (0216) 574 65 97, GSM (0555) 537 56 34
E-mail : serkanoflaz_61@hotmail.com

EĞİTİMİ

2016-2018 : İAÜ Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Yüksek Lisansı
2009-2013 : Anadolu Üniversitesi Kamu Yönetimi Lisansı
2006-2008 : Trakya Üniv. Uzunköprü MYO Yerel Yönetimler Ön Lisansı
2004-2005 : Yeditepe Üniv. İletişim Fakültesi Gazetecilik Lisansı(Terk)

İŞ DENEYİMİ

2015-2016 : İtimat Süt Ürünleri AŞ, Hizmet Personeli
2005-2006 : Çelebi Havacılık ve Gıda Hizm. AŞ, Hizmet Personeli

SİYASİ KARIYERİ

2009-2011 : CHP Ataşehir Gençlik Kolu Yönetim Kurulu Üyeliği

2011-2012 : CHP Ataşehir Gençlik Kolu Başkanlığı
2012-2016 : CHP Ataşehir Yerel Yön. Sorumlu İlçe Başkan Yardımcılığı
2016-Devam : Ataşehir İlçe Seçim Kurulu Üyeliği

KATILDIĞI EĞİTİM VE SEMİNERLER

Başarı Soft Bilgi Teknolojileri Akademisi, “*Bilgisayar İşletmenliği Eğitimi*”

Meriç Halk Eğitim Merkezi, “*İngilizce Eğitimi*”

Yeditepe Üniversitesi İletişim Fakültesi “*Fotoğrafçılık Semineri*”

Cumhuriyet Halk Partisi Parti Okulu, “*Temel Üye Eğitimi*”

